

บทที่ 2

แนวคิดสตรีนิยมในนวนิยายของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์

2.1 แนวคิดสตรีนิยม (Feminism)

ก่อนศตวรรษที่ 17 ในสังคมตะวันตกไม่ปรากฏว่ามีแนวคิดที่กล่าวถึงความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ ผู้หญิงสมัยก่อนนั้นถูกมองว่ามีสติปัญญาและศีลธรรมด้อยกว่าผู้ชาย ผู้หญิงเป็นตัวแทนของความรู้สึกและความไม่มีเหตุผล ทำให้อ่านาจทั้งหมดทั้งในครอบครัว ชุมชน และสังคมตกอยู่ในครอบครองของผู้ชาย มีการศึกษาพบว่า การกีดกันทางเพศขยายวงกว้างออกไปจากระดับครอบครัวกระทั่งกลายเป็นระดับสังคมโดยรวม ดังที่มีการศึกษาพบว่าผู้หญิงที่ไม่ได้แต่งงานมักตกเป็นเหยื่อในการถูกกล่าวหาว่าเป็นแม่มด แม้กระทั่งหญิงม่ายก็ถูกไล่ล่าและกล่าวหาว่าเป็นแม่มด จนกระทั่งการฆ่าแม่มดเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในยุโรป กระทั่งเมื่อระบบคิดและอุดมการณ์ทางสังคมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง การเริ่มต้นเรียกร้องหาความเปลี่ยนแปลงสภาพที่ไม่เท่าเทียมกันทางเพศหรือว่าแนวคิดสตรีนิยมจึงเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดแนวคิดสตรีนิยมคือการเกิดแนวคิดเสรีนิยม (Liberalism) ในช่วงศตวรรษที่ 17 ที่มีท่าทีในการให้อิสระกับปัจเจกบุคคลและโอกาสที่เท่าเทียมกัน ซึ่งแนวคิดเสรีนิยมนี้ได้ลงหลักปักฐานให้เกิดการขยายตัวของนักคิดสตรีต่อมา

แนวความคิดสตรีนิยมได้ถูกใช้อย่างกว้างขวางในช่วงต้นทศวรรษที่ 19 โดยมุ่งหมายที่จะรณรงค์เพื่อสิทธิของสตรี และการให้ความสำคัญต่อปัญหาความทุกข์ยากของผู้หญิง การเกิดขึ้นของสตรีนิยมก็เพื่อเป็นความพยายามที่จะวิพากษ์วิจารณ์ และปรับปรุงสภาพที่เสียเปรียบของผู้หญิงที่สัมพันธ์กับผู้ชายภายในสถานการณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะหนึ่งๆ การเกิดความคิดแนวสตรีนิยมขึ้นก็เนื่องจากการเห็นความมิดชิดของผู้ชาย ที่มองว่าผู้หญิงเป็นเพียงเพศชายขอบของสังคม และด้วยมุมมองที่ว่าผู้หญิงตกอยู่ในสถานะที่ยากลำบากเพราะระบบสังคมที่ไม่เป็นธรรม ฉะนั้นนักสตรีนิยมจึงมีภาระหน้าที่ในการช่วยทำให้สภาพของผู้หญิงดีขึ้นในทางใดทางหนึ่งเป็นอย่างน้อย ด้วยความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงก่อให้เกิดความเชื่อที่ว่าจะมีแนวทางในการสร้างความเสมอภาคทางเพศได้

อย่างไรก็ตาม แนวคิดสตรีนิยมสามารถแบ่งได้เป็นหลายสาย ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้แบ่งทฤษฎีสตรีนิยมออกเป็น 3 สาย ได้แก่

สตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) เป็นกระแสความคิดหลักที่เกิดขึ้นในสังคมตะวันตกมาเป็นเวลานาน นักคิดสายนี้มองว่า มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์อื่นตรงที่มนุษย์มีความสามารถในการใช้เหตุผล ดังนั้นพวกเขาเชื่อในความเป็นปัจเจกบุคคลที่มีเหตุผล แต่ปัจเจกบุคคลเหล่านั้นก็มีผลประโยชน์ส่วนตัวด้วย ดังนั้นรัฐจำเป็นต้องกำหนดกฎหมายหรือกฎหมายให้คนปฏิบัติตามเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการมองปัจเจกบุคคลในลักษณะที่เท่าเทียม ทำให้เกิดมุมมองว่าผู้หญิงก็เป็นมนุษย์ที่ควรได้รับสิทธิต่างๆเช่นเดียวกับผู้ชาย โดยการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้าถึงศูนย์กลางของทรัพยากรและอำนาจได้อย่างเท่าเทียมผู้ชาย โดยไม่ได้ตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ดำรงอยู่ (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545, น. 61)

สตรีนิยมสายสุดขั้ว (Radical Feminism) มองว่า ระบบผู้ชายเป็นใหญ่ฝังตัวอยู่ในทุกระดับของโครงสร้างทางสังคม นักคิดสายนี้มองว่าการกดขี่ผู้หญิงเกิดขึ้นเพราะความเป็นหญิง กล่าวคือ ผู้หญิงถูกกดขี่เพราะเพศของเธอ สตรีนิยมในสายนี้จึงเสนอให้หรือโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองทั้งหมดอย่างถอนรากถอนโคน เพราะโครงสร้างดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้ชายเอาเปรียบผู้หญิง (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545, น. 89-92)

สตรีนิยมสายวัฒนธรรม (Cultural Feminism) เป็นสายที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักสตรีนิยมสายอื่นๆว่า เป็นการก้าวถอยหลังไปสู่ชุดคุณค่าที่เคยจงจำผู้หญิงไว้ในครัวเรือน เนื่องจากแนวคิดของสตรีนิยมสายนี้เชิดชูความสำคัญของความเป็นแม่ เป็นแนวคิดที่มองว่าการเรียกร้องและสิ่งที่ผู้หญิงได้รับจากระบบ ไม่ว่าจะเป็นการได้รับโอกาสทางการศึกษา หรือความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ไม่ได้ช่วยให้ผู้หญิงได้รับความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง สตรีนิยมสายนี้จึงสนใจความเป็นตัวตนของผู้หญิงเอง และสนใจที่จะเปลี่ยนแปลงตัวของผู้หญิงมากกว่าที่ตัวของระบบ (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545, น. 103)

2.1.1 คำจำกัดความของสตรีนิยมและวรรณกรรมสตรี

สืบเนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ มีความประสงค์ที่จะมุ่งประเด็นไปที่เรื่องของสตรีที่สะท้อนในนวนิยายของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ทั้ง 16 เรื่องตั้งแต่ช่วงปีพุทธศักราช 2510 - 2549 ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจความหมายซึ่งมีหลากหลายแง่มุม ของคำว่า “สตรีนิยม” และ “วรรณกรรมสตรี”

สตรีนิยม (Feminism)

สตรีนิยมมีความหมายถึง การปลดปล่อยของผู้หญิง การให้ความสำคัญต่อความทุกข์ยากของผู้หญิง เป็นความพยายามที่จะวิพากษ์วิจารณ์และปรับปรุงสถานภาพที่เสียเปรียบของผู้หญิงที่สัมพันธ์กับผู้ชายภายใต้สถานการณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะหนึ่งๆ (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545, น. 2-5)

สตรีนิยม คือ กลุ่มสังคมและกลุ่มการเมืองที่ออกมาเคลื่อนไหว เพื่อเปลี่ยนแปลงมุมมองของผู้คนที่มองชายและหญิงอย่างแตกต่างกัน สตรีนิยมนกล่าวว่า ผู้หญิงถูกกระทำโดยสังคมในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ผู้ที่ออกมาเคลื่อนไหวในสังคม คือนักเคลื่อนไหวสตรีนิยม (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี)

สตรีนิยม เป็นขบวนการเคลื่อนไหวที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานของการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยสภาพประมาทผู้หญิง เป็นขบวนการเพื่อคัดค้านการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องต่อผู้หญิง เป็นการคัดค้านเชิงวิพากษ์ต่อการเกลียดชังผู้หญิง (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2545, น. 7)

สตรีนิยมในทัศนะของเสนาะ เจริญพร (2548, น. 35) เป็นความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์เงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนดวิถีชีวิตของผู้หญิงและมุ่งสำรวจดูว่า ความเป็นผู้หญิงนั้น สื่อความหมายทางวัฒนธรรมอย่างไร ทฤษฎีสตรีนิยมมิใช่กิจกรรมทางปัญญาที่เป็นนามธรรมและตัดขาดจากชีวิตของผู้หญิง แต่มีเป้าหมายที่จะอธิบายว่าผู้หญิงใช้ชีวิตอยู่ในสถานะเช่นไร การที่จะสร้างความเข้าใจดังกล่าวได้ ย่อมต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงทางเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของผู้หญิงในชีวิตประจำวัน และต้องตรวจสอบดูว่า ผู้หญิงถูกสร้างภาพเสนอ และสร้างภาพเสนอตนเองในบรรดาปฏิบัติการทางวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ในศิลปะและสื่อสารมวลชนอย่างไร

จากคำจำกัดความที่หลากหลายของสตรีนิยม อาจกล่าวได้ว่าสตรีนิยม คือ ขบวนการเคลื่อนไหวที่มีรูปแบบเพื่อเรียกร้องฐานะที่เสมอภาคทั้งทางสังคม การเมือง และการปฏิบัติ เป็นความปรารถนาและการต่อสู้ทางความคิดที่จะได้มาซึ่งเสรีภาพ และต่อต้านอคติทางเพศและความคับแคบของสังคมที่มองว่าผู้หญิงอ่อนแอและบกพร่อง

วรรณกรรมสตรี (Women's Literature)

วรรณกรรมสตรี ในทัศนะของวิศัลย์ศยา กิธิรัตน์ตระกูล (2549, น. 37) คือวรรณกรรมที่เขียนโดยสตรีเพื่อสตรีและเกี่ยวกับสตรี หากวรรณกรรมชิ้นใดมีการดำเนินเรื่องเกี่ยวกับสตรี มีตัวละครนำเป็นสตรี พุคถึงปัญหาของสตรีรวมไปถึงสิทธิสตรีเพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพที่เสียเปรียบของสตรี วรรณกรรมชิ้นนั้นถือว่าเป็นวรรณกรรมสตรี

วรรณกรรมสตรี ในทัศนะของภัทรพร หงษ์ทอง (2538, น. 30) คือวรรณกรรมของนักเขียนสตรี หรือวรรณกรรมของนักเขียนเพศชายก็ได้ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนสถานภาพและปัญหาเกี่ยวกับสตรี เป็นการเขียนเรื่องส่วนตัวที่เป็นการทำงานร่วมกันของความสำนึกในความเป็น

สตรีที่จุดชนวนโดยนักเขียนสตรี เพื่อให้สตรีทั้งหลายได้มีสิทธิมีเสียงในสังคมที่มีบุรุษเป็นผู้ครองความเป็นใหญ่ ทั้งนี้จุดมุ่งหมายสำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงสถานภาพสตรีที่เป็นอยู่ให้เขิบไปสู่สถานภาพที่ควรจะเป็น

วรรณกรรมสตรี ในทัศนะของอเมริกา เมคเทล (Angelika Mechtel) นักเขียนสตรีชาวเยอรมัน กล่าวว่า “เราเขียนเรื่องจากสตรีถึงสตรี เพราะเราเชื่อแน่ว่าไม่มีใครในสังคมนี้จะเข้าใจตัวเราเองได้ดีไปกว่าตัวเรา” (อ้างถึงใน สิริรัตน์ ทวีเลิศนิธิ, 2538, น. 9)

วรรณกรรมสตรี ในทัศนะของเฮเลน ซีซุ (Helene Cixous) นักเขียนสตรีชาวเยอรมัน เขียนงานเพื่อยืนยันความต่างในการเขียนระหว่างสตรีและบุรุษว่า “ลักษณะที่แตกต่างอย่างเด่นชัดในวรรณกรรมสตรีเกิดขึ้นเมื่อเราอ่านวรรณกรรมชิ้นนั้น วรรณกรรมสตรีถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้ ออกเสียงเป็นดนตรีเป็นเสียงก้องกังวาน วรรณกรรมสตรีเกิดขึ้นเพื่อจะต่อสู้กับภาษาของผู้ชาย เพื่อปลดปล่อยตัวเองให้หลุดพ้นจากเรื่องซ้ำซากจำเจทั้งหลาย” (อ้างถึงใน สิริรัตน์ ทวีเลิศนิธิ, 2538, น. 42)

อาจกล่าวได้ว่า เมื่อผู้หญิงเริ่มมีช่องทางในการปลดปล่อยความคิดของตนเอง จึงก่อให้เกิดรูปแบบการนำเสนอชีวิต มุมมองของผู้หญิงผ่านวรรณกรรมสตรี ดังคำกล่าวของ Emerson ที่มุ่งให้วรรณกรรมสตรีเป็นภาพตัวแทนของเรื่องราว ปัญหาของผู้หญิงส่วนใหญ่ ที่เขียนงานด้วยความปรารถนาความเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์ เนื่องจากงานเขียนของผู้หญิงที่มีจุดยืนที่ความเป็นจริง เป็นการแสดงออกอัตลักษณ์ที่แท้จริงของผู้หญิง (อ้างถึงใน Ellen Moers, 1976, p. 3)

2.1.2 นักคิดเด่นๆเรื่องสตรีนิยมในช่วงแรก

1. แมรี โวลสโตนคราฟต์ (Mary Wollstonecraft, 1759 - 1797) เป็นนักเขียน นักปรัชญา และนักสตรีนิยมที่โด่งดังชาวอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ 18 แมรี โวลสโตนคราฟต์ได้เขียนหนังสือในปี ค.ศ. 1792 หรือ พ.ศ. 2335 ที่เป็นที่ยุ้จักมากที่สุดเรื่อง “A Vindication of the Rights of Woman” ซึ่งเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ เป็นข้อเสนอของโวลสโตนคราฟต์ที่ว่า โดยทั่วไปนั้นผู้หญิงไม่ได้ด้อยไปกว่าผู้ชายเลย แต่ที่สังคมมองว่าผู้หญิงต่ำต้อย ค้อยค่า เนื่องจากว่าผู้หญิงนั้นขาดโอกาสทางการศึกษา เธอมองว่าการที่สังคมทั่วไปมองผู้หญิงว่าเป็นเพศที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ไม่มีเหตุผล และเจ้าอารมณ์นั้น เป็นความคิดที่ผู้ชายสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเอง นอกจากนี้ เธอยังเรียกร้องให้สังคมปฏิบัติต่อเพศชายและเพศหญิงอย่างเท่าเทียม และเรียกร้องให้สังคมมองผู้หญิงว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผล อีกทั้งเป็นพลเมืองในสังคมเช่นเดียวกับผู้ชาย

ในบรรดางานเขียนแนวสตรีนิยมสมัยนั้น งานเขียนของแมรี โวลสโตนคราฟต์เป็นที่น่าสนใจมากที่สุด เนื่องจากงานเขียนที่นำเสนอออกมา เป็นเรื่องที่ยึดถือกรอบซึ่งเป็นแนวคิดที่ยัง

ใหม่ในช่วงศตวรรษที่ 18 แนวคิดข้างต้นได้รับแรงบันดาลใจที่ต้องการถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตสมรสที่ไม่ประสบความสำเร็จถึง 2 ครั้งของเธอ อย่างไรก็ตาม โวลส โตนคราฟต์ได้แต่งงานใหม่กับวิลเลียม ก็อดวิน (William Godwin, 1756 - 1836) ซึ่งเป็นนักปรัชญาแนวอนาธิปไตย (Anarchism) และให้กำเนิดบุตรสาวชื่อว่าแมรี ก็อดวิน (Mary Godwin) ซึ่งภายหลังจากแต่งงานจึงเปลี่ยนชื่อเป็นแมรี เชลลีย์ (Mary Shelley) แมรี โวลส โตนคราฟต์เสียชีวิตลงเนื่องจากการคลอดบุตรในครั้งนั้นนั่นเอง ซึ่งในขณะนั้นเธอมีอายุเพียง 38 ปีเท่านั้น ภายหลังจากการเสียชีวิตของโวลส โตนคราฟต์ สามิของ เธอได้ตีพิมพ์หนังสือชื่อ “Memoir” ในปี ค.ศ. 1798 หรือราวๆ ปี พ.ศ. 2341 เพื่อเป็นการรำลึกถึงภรรยา ซึ่งหนังสือเล่มนี้ตีแผ่ชีวิตนอกกรีตของเธอ ที่เป็นเหตุให้ชื่อเสียงของเธอไม่เป็นที่ชื่นชอบในสมัยที่เธอยังมีชีวิตอยู่ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากเกิดการเคลื่อนไหวด้านสิทธิสตรีที่แผ่ขยายเป็นวงกว้างในสังคมช่วงศตวรรษที่ 20 งานเขียนของโวลส โตนคราฟต์ ที่เรียกร้องความเท่าเทียมของผู้หญิง และเป็นงานที่วิพากษ์วิจารณ์มุมมองแบบเก่าที่มองสตรีว่าด้อยกว่าผู้ชาย ก็ถูกหยิบยกขึ้นมาอ้างอิงในงานเกี่ยวกับแนวคิดสตรีนิยมต่อมา

2. จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill, 1806 - 1873) นักปรัชญาผู้โด่งดังชาวอังกฤษ ซึ่งมีแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่โดดเด่น คือแนวคิดลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่มองว่าการที่มนุษย์มีความอยากในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมุ่งแสวงหาความพึงพอใจ เนื่องจากว่ามนุษย์ต้องการความสุข โดยจอห์น สจ๊วต มิลล์ เน้นความสุขเชิงคุณภาพมากกว่าความสุขเชิงปริมาณ นอกจากนี้แนวคิด “การแสวงหาความพึงพอใจมากที่สุด แก่คนจำนวนมากที่สุด” (The greatest happiness of the greatest numbers) ของเขาแล้ว มิลล์ยังมีบทบาทในการกล่าวถึงความเท่าเทียมระหว่างเพศชายและเพศหญิง โดยมิลล์มองว่าไม่มีความแตกต่างทางเพศตามธรรมชาติระหว่างหญิงและชาย แต่สังคมปรับเปลี่ยนสิ่งที่เป็นเพียงความจริงทางสรีระมาเป็นสิทธิทางกฎหมาย ความเป็นรองของผู้หญิงไม่เคยชอบด้วยเหตุผล แต่ถูกยึดเย็บให้โดยสังคม เริ่มจากสรีระที่อ่อนแอกว่า ที่ถูกขียนยันด้วยกฎหมายและระบบการเมือง อีกทั้งยังมีทัศนคติว่า ไม่มีใครรู้หรือสามารถรู้ถึงธรรมชาติของทั้งสองเพศ ทรายที่พวกเขาจะถูกมองเห็นเฉพาะในสภาพที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ในปัจจุบันสิ่งที่เรียกกันว่าธรรมชาติของผู้หญิงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นอย่างปราดเปรื่อง เป็นผลของการถูกบังคับกับการถูกกระตุ้นอย่างไม่เป็นธรรมชาติจากทิศทางอื่น ดังนั้นมิลล์จึงเสนอว่า สังคมต้องให้ผู้หญิงมีเสรีภาพในฐานะพลเมืองและมีโอกาสในการทำงานเช่นเดียวกับที่ผู้ชายได้รับ อีกทั้งควรมีสิทธิตัดสินใจในชีวิตของตนเองและมีโอกาสเข้าสู่โลกสาธารณะของผู้ชาย เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดความเสมอภาคทางเพศ (Mill, John Stuart, 1970, p. 239)

3. ซีมอน เดอ โบวัวร์ (Simone de Beauvoir, 1908 - 1986) นักเขียนและนักปรัชญาสายอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ชาวฝรั่งเศส ผู้จุดประกายแนวคิดเฟมินิสต์ให้กับผู้หญิงทั่วโลก

ได้เขียนหนังสือชื่อ “The Second Sex” ในปี ค.ศ. 1949 หรือราวๆ ปี พ.ศ. 2492 ที่อธิบายถึงสภาพความเป็นเพศหญิง ความแตกต่างระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย เช่น ความแตกต่างทางจิตใจและร่างกาย ซีโมน เดอ โบวัวร์ได้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นอื่นของผู้หญิง โดยตั้งคำถามต่อบทบาทของผู้หญิงในโลกส่วนตัว ที่มองว่าบทบาทแม่และเมียขัดต่อบทบาทอิสระของผู้หญิง รวมทั้งเรียกร้องให้ผู้หญิงเอาชนะอุปสรรคทางสรีระเพื่อให้เข้าไปอยู่ในโลกของเหตุผลและวัฒนธรรมของผู้ชาย โบวัวร์โจมตีการกระทำรุนแรงที่เพศชายกระทำต่อเพศหญิงในทุกรูปแบบ เชื่อมโยงว่าท่ามกลางสังคมของเพศชายนั้น เพศหญิงจะถูกแบ่งแยกออกไปต่างหากด้วยความลำเอียง บรูชคือคนหนึ่งคนส่วนสตรีคือคนอื่นในกลุ่มคน หรือเป็นเพียง “วัตถุ” เท่านั้น โบวัวร์ต้องการให้ผู้อ่านของเธอพิสูจน์ประวัติศาสตร์ของสตรีที่ว่า สตรีเป็น “ผู้ถูกกระทำ” ให้กลายเป็นผู้ต่ำต้อยด้อยค่า เธอเชื่อว่าสตรีถูกกำหนดให้ตกอยู่ในสถานภาพต่ำต้อยกว่าบุรุษ เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูที่มีการเลือกปฏิบัติต่อเพศ และเป็นอิทธิพลจากระบบรากเหง้าทางวัฒนธรรม ค่านิยมของสังคม มิใช่ผลที่มาจากความแตกต่างทางสรีระร่างกาย ดังคำกล่าวของเธอที่ว่า “เราไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิง แต่เรากลายมาเป็นผู้หญิง” (ซวาร์สเซอร์, อลิซ, 1983/2534, น. 70) และในการศึกษาวิจัยแนวคิดของโบวัวร์ได้มีการกล่าวถึงความเป็นผู้หญิงในหลายรูปแบบ (สุมาลี มีจัน, 2549) ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

1. ความเป็นผู้หญิงสมัยเก่า เป็นลักษณะความเป็นผู้หญิงที่ผู้หญิงคิดว่าควรจะมีความเป็นแบบฉบับของผู้หญิงที่มีความคิดอยู่ในกรอบ มีลักษณะของความเป็นฝ่ายรับหรือผู้ถูกกระทำ (passive) มากกว่าจะเป็นฝ่ายรุกหรือผู้กระทำ (active) โบวัวร์กล่าวถึงความเป็นผู้หญิงแบบนี้ว่า “เป็นการยอมจำนนต่อชะตาชีวิตของตนเอง โดยไม่พยายามต่อสู้แต่อย่างใด ผู้หญิงจึงถูกเอาเปรียบและเธอก็ยอมรับการเสียเปรียบนี้โดยอ้างว่าเป็นความรัก”

2. ความเป็นผู้หญิงที่มีลักษณะผสมระหว่างเก่าและใหม่ เป็นลักษณะของผู้หญิงที่มีความคิดค่อนข้างสมัยใหม่ แต่ก็ยังมีกรอบของการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามที่สังคมกำหนด โดยไม่กล้าที่จะแสดงออกมากนัก ความเป็นผู้หญิงลักษณะดังกล่าวนี้เป็น “ผู้หญิงที่ปรารถนาจะเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่าง แต่ก็ไม่ได้แสดงเจตนาที่จะปกป้องและยืนหยัดในเอกลักษณ์ของตัวเอง แต่กลับยอมรับสภาพเดิมของตนเอง” ความมีลักษณะผสมทั้งสองอย่างนั้น ทำให้ผู้หญิงเริ่มมีลักษณะโต้แย้งหรือต่อรอง แม้ว่าจะไม่ชัดเจนนักก็ตาม

3. ความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ ความเป็นผู้หญิงที่กล้าเป็นตัวของตัวเอง ทำให้ผู้หญิงสมัยใหม่มีอิสระในการดำเนินชีวิตด้วยการตัดสินใจด้วยตัวเอง โบวัวร์กล่าวว่า ผู้หญิงสมัยใหม่จะปลดปล่อยตัวเองออกจากบทบาทเดิมๆที่สังคมกำหนด ให้เป็นอิสระจากการเอาใจเอาเปรียบจากผู้ชายไปสู่ความเป็นตัวเอง อันเป็นการเปิดจิตสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน เป็นพลังในการสร้างสรรค์คุณค่าในชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงาน

4. เจน ริชาร์ดสัน แฮงส์ (Jane Richardson Hanks, 1908 - ปัจจุบัน) เป็นนักมานุษยวิทยาหญิงผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำการศึกษาวัยเยาว์เรื่องผู้หญิงในสังคมไทย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) ผู้หญิงในงานศึกษาส่วนใหญ่ของ เจน ริชาร์ดสัน แฮงส์ เป็นผู้ที่อยู่ในที่ราบสูงทางเหนือของประเทศไทยและผู้หญิงชาวชนบท งานของแฮงส์มีอิทธิพลต่อการศึกษาลัทธิและวัฒนธรรมของประเทศไทย รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างมาก เจน ริชาร์ดสัน แฮงส์แต่งงานกับ ลูเซียน เมสัน แฮงส์ (Lucien Mason Hanks, 1910 - 1989) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นเดียวกัน ทั้งสองเป็นผู้บุกเบิกกระบวนการและเริ่มต้นทำการศึกษาวางชั้นในราวปี ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ซึ่งเป็นหมู่บ้านแรกของประเทศไทยที่มีนักวิจัยชาวต่างชาติลงไปศึกษาอย่างจริงจัง รวมถึงเข้าไปศึกษาความสัมพันธ์ของคนพื้นที่ราบและพื้นที่สูงในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นที่มาของงานของแฮงส์เรื่อง “Maternity and Its Rituals in Bang Chan” ที่ตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1963 (พ.ศ. 2506) ซึ่งเปิดประเด็นสำคัญในการศึกษาบทบาทของผู้หญิงและเพศในสังคมชาวพุทธนิกายเถรวาท นอกจากนี้ ทั้งเจน ริชาร์ดสัน แฮงส์ และลูเซียน เมสัน แฮงส์ ยังได้สร้างคุณูปการในการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์นิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมือง งานของครอบครัวแฮงส์ทำให้นักวิจัยรุ่นต่อมาได้เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมไทย รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคนี้อีกด้วย (จามะรี เชียงทอง และฉลาดชาย รมิตานนท์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 สิงหาคม 2551)

2.1.3 วรรณกรรมสตรีที่โด่งดัง

วรรณกรรมสตรีที่มีความโดดเด่นเรื่องการสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศชายและเพศหญิง การที่สตรีเป็นผู้ถูกกระทำ และเป็นเรื่องราวที่เต็มไปด้วยอคติของผู้แต่งวรรณกรรมที่มีต่อผู้ชาย ได้แก่

1. **Possessing the Secret of Joy (1992)** โดยผู้เขียน Alice Walker เป็นเรื่องราวชีวิตที่ทุกข์ทรมานของตัวแสดงหญิงชื่อทาชิ (Tashi) ซึ่งเป็นชาวเผ่าแอฟริกัน ที่ต้องผ่านพิธีกรรมการขลิบหนังหุ้มอวัยวะเพศ (circumcision) เนื่องจากเป็นพิธีกรรมที่ผู้หญิงทุกคนในหมู่บ้านของเธอต้องเผชิญเมื่อถึงวัยเจริญพันธุ์ ด้วยเหตุผลว่าผู้หญิงไม่สมควรที่จะมีส่วนของอวัยวะเพศที่จะช่วยสร้างความพึงพอใจทางเพศให้กับตัวเองได้ และการขลิบหนังหุ้มอวัยวะเพศนั้น ก็เพื่อให้อวัยวะสืบพันธุ์ของผู้หญิงพอดีกับสามีคนเดียวของเธอ ทาชิต้องฝันร้ายกับพิธีกรรมป่าเถื่อนที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เป็นเวลาหลายปี ซึ่งได้ทำลายชีวิตของเธอและครอบครัวไปตลอด เรื่องราวชีวิตที่บอบช้ำของทาชิถูกส่งผ่านเป็นข้อความที่ตั้งคำถามถึงความถูกต้อง ที่พิธีกรรมถูกนำมาเป็นเครื่องมือของผู้ชาย

เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่สังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ แต่ได้สร้างความเจ็บปวดและฝันร้ายแก่ผู้หญิง ซึ่งยังคงย้ำสถานะของผู้หญิงที่เป็นผู้ถูกระงับ

2. The Yellow Wallpaper (1892) โดยผู้เขียน ชาร์ลอตต์ เพอกินส์ กิลแมน (Charlotte Perkins Gilman) และแปลโดย จิระนันท์ พิตรปรีชาในปี พ.ศ. 2532 เป็นเรื่องราวที่กลั่นออกมาจากความจริงในช่วงชีวิตหนึ่งของกิลแมน ที่ได้บันทึกรายละเอียดของปัญหาชีวิตไว้ในใจ ก่อนที่จะเขียนนิยาย “The Yellow Wallpaper” ในอีก 5 ปีถัดมา กิลแมนเป็นนักเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อสตรีและนักเขียน ผู้เรียกร้องความเป็นธรรมในสังคมช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 งานเขียนชิ้นนี้เป็นนิยายขนาดสั้น ที่กล่าวถึงการตื่นตัวของขบวนการสตรีในอเมริกา ที่เริ่มรณรงค์ต่อสู้ในรูปแบบต่างๆ เป็นเรื่องราวธรรมดาของชีวิตครอบครัวที่เข้าไปสู่แรงกดดันของสังคมที่มีต่อสตรี เธอเป็นภรรยาของชายผู้มีฐานะคนหนึ่ง แต่ด้วยสาเหตุที่เธอเองก็ไม่เข้าใจในการใช้ชีวิตประจำวัน การทำงานบ้านจึงกลายเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่ายและตึงเครียดขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากเธอไม่มีช่องทางระบายออก สามีของเธอเป็นแพทย์ที่พยายามรักษาอาการประสาทของเธอ ด้วยการพาเธอไปพักผ่อนแถบชนบท และด้วยความรักและความหวังดีของสามี เขาจึงบังคับให้เธอพักผ่อนตามที่เขาเห็นสมควรเท่านั้น ด้วยความอึดอัดใจในครอบครัวยิ่งเพิ่มแรงกดดันในตัวเธอมากขึ้น เพราะฝ่ายชายยังคงถูกครอบงำไว้ด้วยทัศนคติต่อสตรีแบบเก่าที่เห็นภรรยาเป็นสมบัติชิ้นหนึ่งในบ้าน เขาไม่เคยสนใจเรื่องจิตใจของฝ่ายหญิง กระทั่งเธอเห็นคั่นหนังสือกับบทบาทของตัวเองและต้องการหาทางออก โดยการแอบเขียนบันทึกลงกระดาษระบายความเครียด และด้วยการสังเกตเห็นวอลล์เปเปอร์สีเหลือง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่เธอใส่เข้ามาในงานเขียน ว่าคือโครงสร้างที่น่าเกลียดน่ากลัวบนผนัง ซึ่งไม่ต่างอะไรจากโครงสร้างของสังคมและครอบครัวที่ห่อหุ้มกักขังสตรีไว้นั่นเอง เธอจึงพยายามที่จะปลดปล่อยตัวเองด้วยการรื้อทำลายโครงสร้างของสังคมที่เหนียวรั้งตัวเธอ ทั้งนี้มันกลับยิ่งสร้างความเหนื่อยล้าให้เธอ สุดท้ายเธอตกเป็นผู้แพ้ต่อการเป็นขบถต่อโครงสร้างสังคม และกลายเป็นบ้าในที่สุด (จิระนันท์ พิตรปรีชา, 2532, น. 61-62) ปัจจุบันวรรณกรรมเรื่องนี้ยังคงกลายเป็นหนังสืออ่านประกอบในหลักสูตรหลายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรี สังคมวิทยา หรือจิตวิทยาในมหาวิทยาลัยอเมริกันหลายสถาบันอีกด้วย

3. Bad Boy (2001) โดยผู้เขียน Olivia Goldsmith เป็นเรื่องราวชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่ง ที่พบเจอผู้ชายไม่ดีผ่านเข้ามาในชีวิต ทำให้ชีวิตของเธอมีแต่เรื่องไม่ดีไปด้วย ตัวละครเอกของเรื่องคือ เทรซี่ (Tracie) มีอาชีพเป็นนักเขียน เพื่อนชายของเธอล้วนแล้วแต่เป็นคนที่ไม่ดีมาโดยตลอด และเพื่อนชายคนปัจจุบันก็มีพฤติกรรมที่ไม่ดีเช่นกัน เธอมีเพื่อนผู้ชายคนหนึ่งชื่อว่าจอนนี่ (Jonny) เป็นผู้ชายที่ดี แต่ไม่มีผู้หญิงคนใดสนใจในตัวเขาเลย จอนนี่จึงมาปรึกษาปัญหาเรื่องความรักกับเธอ เธอได้แนะนำให้เขาเปลี่ยนนิสัยมาเป็นแบบฉบับผู้ชายที่เธอเคยคบหาด้วย ซึ่งมีพฤติกรรมที่ไม่ดีต่างจากตัวเอง ขณะเดียวกันแฟนของเธอก็พยายามกลับตัวเป็นคนดี แต่เธอก็เริ่มเบื่อหน่ายแฟนที่เริ่มเป็น

คนดี เพราะเธอรู้สึกชอบจนนี้เข้าแล้ว หลังจากที่เขาแนะนำให้เขาเปลี่ยนนิสัยและพฤติกรรม เธอก็ต้องรู้สึกเสียใจกับการที่ต้องคบกับผู้ชายที่มีพฤติกรรมไม่ดี ซึ่งก็ด้วยเหตุที่เขาทำตามคำแนะนำของเธอ สุดท้ายเขาก็กลายเป็นหนุ่มเจ้าเสน่ห์ที่ผู้หญิงทุกคนต้องการ เธอจึงรู้สึกเสียใจมากขึ้นที่แนะนำเขาให้เป็นแบบนั้น และอยากได้เพื่อนคนเดิมกลับคืนมา เนื่องจากเธอหลงรักจนนี้ในตัวคนที่แท้ต่างหาก อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้านั้นจนนี้ก็รู้สึกพึงพอใจในตัวเธอที่อยู่แล้ว สุดท้ายเขาก็กลับไปเป็นคนที่มีพฤติกรรมดีเหมือนเดิมและคบหากับเธอที่สุดในที่สุด

4. Entmannugn (เอนมันนุง, 1976) (อ้างถึงใน ศิริรัตน์ ทวีเลิศนิธิ, 2538, น. 123-128) เขียนโดยคริสต้า รายนิค (Christa Reinig) นวนิยายเรื่อง “เอนมันนุง” ของคริสต้า รายนิคเป็นนวนิยายต้นต้น สยองขวัญ และเต็มไปด้วยจินตนาการ คำว่า “เอนมันนุง” แปลว่า “ฆ่าผู้ชายให้สิ้นซาก กำจัดผู้ชาย ตอนอวยวะเพศชาย” เป็นชื่อเรื่องที่ก้าวร้าวและรุนแรง แต่วิธีการเขียนของรายนิคกลับกลายเป็นเรื่องที่ห่างไกลจากเรื่องบันทึกชีวิตประจำวัน หรือนวนิยายแนวพรรณนาความทุกข์ยากของผู้หญิง โดยรายนิคเขียนนวนิยายที่ก้าวไกลจากนวนิยายปกติทั่วไป และเธอก็ดูเหมือนจะเป็นนักสตรีนิยมคนเดียวของเยอรมันที่โดดเด่นในด้านความคิดเห็น วิธีการเสนอความคิดและสำนวนภาษา

นวนิยายเรื่องนี้มีตัวละครเอก 5 คน ประกอบด้วยผู้ชายหนึ่งคนชื่อ “คิรา” และผู้หญิงอีก 4 คน “คิรา” ตัวละครเอกฝ่ายชายนั้นเป็นศาสตราจารย์ทางด้านศัลยกรรมหนุ่มโสดและเป็นเพลย์บอย ชอบจินตนาการให้ตัวเองสิงอยู่ในมดลูกของแม่ และเริ่มเห็นความลำบากของเพศหญิงเมื่อคุยกับเพื่อนชายด้วยกัน

“คอริส” ตัวละครฝ่ายหญิง เป็นผู้หญิงที่มีความเป็นผู้ชายอยู่ในตัว เธอประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและเป็นผู้ช่วยของคิรา

“เมนนี่” ทำงานเป็นแม่บ้าน (Maid) ให้แก่คิรา เธอถูกกดขี่ข่มเหงจากสามี เธอทำงานบ้านอย่างหนัก ศึกษาวิธีเลี้ยงลูกด้วยการอ่านตำราเนื่องจากขาดที่ปรึกษา เธอต้องทำอาหารให้สามีช่างติ อีกทั้งลูกชายเรียนหนังสือไม่เก่ง จึงเป็นที่ดูแคลนจากครอบครัวฝ่ายสามี

“ทีอา” เป็นหญิงสาวที่มีความเห็นว่าผู้ชายรักตัวเธอเพราะเนื้อหนังมังสา ดังนั้นหากอายุของเธอร่วงโรยไป ความรักก็คงขาดหายไปด้วย ทีอามีโอกาสพูดคุยกับคอริสและเมนนี่ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิท เธอได้กล่าวถึงทางเลือกของผู้หญิงที่คับแค้นใจ 3 ทางหรือเรียกว่าจุดจบสามทาง คือการลุกขึ้นประท้วง แต่หากทีอาเลือกที่จะประท้วงสังคมที่มองผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุทางเพศ เธอก็จะถูกจับเข้าสถานกักกันและตัดสันดาน แต่หากเธอไม่ประท้วง เธอก็อาจจะเสียสติและถูกส่งเข้าโรงพยาบาลบ้า ได้แต่อิจฉาผู้หญิงที่กล้าจับขวานขึ้นต่อสู้ หรือหากเธอยอมต่อสภาพที่เป็นอยู่ เธอก็

อาจจะต้องเข้าโรงพยาบาล เพราะสภาพร่างกายที่ทนต่อการกระทำทางเพศของเหล่าบรรดาผู้ชายที่
ทำต่อเธอไม่ไหว

ตัวละครตัวสุดท้ายของเรื่องคือ “เซเนีย” รับจ้างเป็นสาวใช้ในบ้าน เธอมีความเห็นว่า
ผู้ชายเป็นเพศที่มีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนผู้หญิงมีหน้าที่เพียงการให้กำเนิดบุตรเท่านั้น แต่เมื่อเธอ
ได้รับฟังคำบอกเล่าเกี่ยวกับนักต่อสู้เพื่อความเสมอภาคในสังคมอย่างเฮเกิล (Hegel, 1770 - 1831)
ผู้นำบทความของผู้หญิงมาเขียนซ้ำและได้รับชื่อเสียงทั่วโลก เธอจึงเริ่มไม่พอใจในสภาพของตน
และเริ่มต้นเปิดศึกแย่งที่นั่งบรรณเมล์กับผู้ชาย

นวนิยายเรื่อง “เอนมันนุง” จบลงด้วยความตายของเซเนีย ในวันที่เธอไปดูหนังกับคีรา
แต่ถูกทิ้งให้หลงจากรถกลางทาง เธอถูกผู้ชายยี่สิบคนข่มขืน เมื่อได้สติกลับมา เธอเดินทางกลับบ้าน
และตัดสินใจฆ่าตัวตาย ความตายของเซเนียทำให้คีรารู้สึกผิดอย่างที่ไม่ให้อภัยไม่ได้ ส่วนคอริสเองก็
ต้องการฆ่าคีรา เพราะเขาเป็นต้นเหตุการตายของเซเนีย ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของเธอ แต่เธอกลับถูก
นำตัวส่งโรงพยาบาลบ้า เมื่อนี้เองก็เกิดการกบฏของสามีไม่ได้ จึงลุกขึ้นประท้วงโดยการใช้มีดไล่
ทำร้ายสามีเมื่อเขาบ่นจุกจิก เธอถูกนำตัวเข้าสถานกักกันและควบคุมความประพฤติเช่นเดียวกับ
คอริส ในขณะที่ที่เธอต้องเข้าโรงพยาบาลเพราะเป็นมะเร็งปากมดลูก คริสต้า รายนิก (ผู้เขียน
วรรณกรรมเรื่องนี้) บรรยายชะตากรรมของผู้หญิงทั้งสองคนว่า ในที่สุดพวกเธอต้องพบกับจุดจบ
ในสังคมที่มีผู้ชายเป็นจุดศูนย์กลางนั่นเอง

2.2 ภูมิหลังแนวคิดสตรีนิยมในสังคมไทย

สถานภาพและบทบาทสตรีในสังคมไทยนั้นถูกจำกัดอยู่เพียงการเป็น “แม่และเมีย” ที่ดี
มาตั้งแต่สมัยอดีต ด้วยเหตุผลทางสรีระของเพศหญิงที่เกี่ยวกับเรื่องการสืบเผ่าพันธุ์มนุษย์ให้ดำรง
อยู่ ดังนั้นร่างกายของผู้หญิงจึงถูกผูกโยงเข้ากับกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม ซึ่งเข้ามาเน้นย้ำ
และเสริมสร้างคุณลักษณะของสตรีให้ดำรงศักยภาพความเป็นแม่และเมียที่ดีต่อไป ดังตัวอย่างที่
เห็นได้จากการที่เด็กผู้หญิงจะถูกกล่อมเกลามาให้มีคุณสมบัติของความเป็นกุลสตรีไทย ที่มี
กิริยามารยาทงดงาม เพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะให้แตกต่างจากเด็กผู้ชาย พัฒนาการทางด้านความ
ต้องการที่จะเป็นแม่และความต้องการที่จะเป็นผู้หญิงเกิดขึ้นในช่วงอายุต้นๆของเด็กผู้หญิง ดังนั้น
เพศสภาพของเด็กผู้หญิงไม่ได้เกิดจากการเลือก แต่เป็นการถูกยึดเยียดภายใต้เงื่อนไขที่หยั่งรากลึก
ลงไปในระดับจิตสำนึกมากกว่า จากความแตกต่างทางสรีระระหว่างผู้ชายและผู้หญิงดังกล่าว
ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างด้านการปฏิบัติต่อทั้งสองเพศต่อมา ดังจะเห็นได้จากวัฒนธรรมที่มีระบบ

การให้คุณค่าแก่สถานภาพและบทบาทสตรี ซึ่งถูกจำกัดขอบเขตอยู่เพียงเรื่องการทำหน้าที่เป็นแม่บ้านที่ดี ในขณะที่ผู้ชายทำหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว

คุณสมบัติแห่งความเป็นแม่และเมียดังกล่าวได้ฝังรากลึกอยู่ในความคิดของสตรีไทย และสังคมไทยมาอย่างยาวนาน กระทั่งการเรียกร้อง ต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีไม่มีปรากฏ จนเกิดกรณี “อามแดงเหมือน” ที่รักใคร่กับ “นายริด” พ่อแม่ฝ่ายอามแดงเหมือนไม่เห็นด้วย และบังคับให้แต่งงานกับนายภู แต่อามแดงเหมือนไม่ยอม จึงนำเรื่องร้องต่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเรื่องนี้ให้ภาพบางส่วนเกี่ยวกับอคติของหญิงไทยที่ถูกขืนมาต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม อีกทั้งกรณีของอามแดงเหมือนยังได้ส่งอิทธิพลต่อการแก้ไขกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ 4 คือทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการแก้ไขกฎหมายลักพา พ.ศ. 2408 และกฎหมายซื้อขายเมีย บิดามารดาขายบุตร พ.ศ. 2411 ซึ่งระบุว่า บิดามารดาจะขายบุตร ได้ก็ต่อเมื่อบุตรยินยอมให้ขาย และชายที่ถูคร่ำหาหญิงไป จะถือว่าหญิงนั้นเป็นภรรยาที่ต่อเมื่อหญิงนั้นยินยอมเท่านั้น ซึ่งนี่เป็นปฏิกริยาต่อต้านคำกล่าวที่ว่า “ผู้หญิงเป็นควายผู้ชายเป็นคน” นอกจากนี้ รัชกาลที่ 4 ขณะนั้นยังทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการบัญญัติกฎหมายซื้อขายเมียเดียว ตามแบบอย่างสังคมตะวันตก จากที่สังคมไทยมีค่านิยมแบบผัวหลายเมียมานาน ทรงจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสตรี อีกทั้งแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 ฉบับที่ 5 ครั้งที่ 5 ให้ผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน (อ้างถึงใน ภัทรพร หงษ์ทอง, 2538, น. 13)

ต่อมาบทบาทของสตรีไทยในสมัยรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 7 มีโอกาสส่งผ่านความคิด โดยการสื่อสารทางสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ มากขึ้น เช่น “ตุลวิภาคพจนกิจ” (พ.ศ. 2448) “บำรุงนารี” (พ.ศ. 2450) เป็นต้น ซึ่งนักเขียนสำคัญที่เสนอแนวคิดเรื่องความเสมอภาคของสิทธิสตรีในขณะนั้นคือ เทียนวรรณ วัฒนาโก (พ.ศ. 2385 – พ.ศ. 2458) เทียนวรรณได้เน้นย้ำถึงเรื่องความจำเป็นของการตัดสินใจครั้งยิ่งใหญ่ในการเปลี่ยนแปลงการเมือง เศรษฐกิจ และระบบสังคมของสยาม เพื่อที่จะเป็นสมัยใหม่ และเป็นที่ยอมรับจากสังคมโลก เพราะในบริบททางสังคมที่จำกัดสิทธิสตรีผนวกกับการเติบโตเรื่องการให้ความสำคัญกับตัวปัจเจก ทำให้ตลาดแรงงานมองความสวยและความสาวของผู้หญิงเป็นสินค้าเพื่อขาย เทียนวรรณกล่าวว่า “การครอบครองเพียงความสวย แต่ปราศจากความรู้เป็นเรื่องที่โง่เขลาที่สุด” ดังนั้นผู้หญิงควรได้รับการศึกษา “เพื่อความเท่าเทียมกับชายในทุกๆ ทาง รวมทั้งการเรียนกฎหมายและการเมืองด้วย” เทียนวรรณยังได้อธิบายถึงการปรับปรุงสถานภาพของผู้หญิงในสังคมร่วมสมัย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในสิทธิของสตรี โดยเสนอรัฐบาลในการให้การศึกษาศตรีเพื่อทัดเทียมกับชาย (Barmé, Scot, 1999, p. 139)

ดังจะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุแห่งการเรียกร้องความเสมอภาคเท่าเทียมของสตรี ก็เนื่องจากความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษา ดังนั้นประเด็นที่เรียกร้องก็คือการศึกษาที่ไม่แตกต่างกับการศึกษาที่บุรุษได้รับ สตรีควรมีสิทธิทางการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวเอง ครอบครัว และสังคมต่อไป

หรือหากกล่าวในมุมมองของสุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา (2546, น. 63) ที่กล่าวว่าโอกาสทางการศึกษาของสตรี เป็นการเรียนรู้ที่จะได้แย่งระบบเหตุผลแบบที่บุรุษใช้นั้น ก็อาจจะเป็นความจริงส่วนหนึ่งเช่นกัน อีกปัจจัยหนึ่งคือ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทสตรี คือ จากที่สตรีมีหน้าที่เป็นเพียงแม่บ้าน เศรษฐกิจและสังคมที่เจริญรุดหน้าก็ผลักดันให้สตรีมีโอกาสทำงานนอกบ้านมากขึ้น

ปัจจุบันนี้ ภายหลังจากการเกิดกระแสการเรียกร้องสิทธิสตรีในสังคมไทย ประเด็นปัญหาสตรีที่ถูกละเลยไปเป็นเวลานาน ก็ได้รับความสนใจมากขึ้นทั้งจากบรรดานักวิชาการด้านสตรีศึกษา และนักเขียนสตรีอย่างคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ ที่มีแนวคิดว่าผู้หญิงไทยมีสถานภาพและบทบาทที่ต่ำต้อยมานาน เนื่องจากทั้งกรอบจำกัดทางสังคมและกฎหมายครอบคร้ว ดังนั้นงานเขียนของคุณหญิงวิมลส่วนใหญ่ จึงมุ่งเน้นที่จะเปิดเผยปัญหาของผู้หญิงในสถานภาพและบทบาทต่างๆ ให้แก่สังคมไทยได้เรียนรู้ ดังทัศนะที่ว่า

กฎหมายครอบคร้วที่กดหัวผู้หญิงอยู่ทุกวันนี้ ก็ผู้ชายทั้งนั้นเป็นผู้กำหนด สังคมครอบงำผู้หญิง โง่หัวไม่ขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก็ผู้ชายทั้งนั้นแหละที่เป็นตัวการ แต่ผู้หญิงไทยเราก็มีประวัติศาสตร์ต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีมาตั้งแต่โบราณกาล ยกตัวอย่าง อำแดงเหมือนในรัชกาลที่ 4 ที่ไปรักกับชายคนหนึ่ง แต่แม่และพ่อบังคับให้แต่งงานกับชายอีกคนหนึ่ง แต่อำแดงเหมือนไม่ยอม เธอต่อสู้จนกระทั่งยื่นฎีกาได้สำเร็จ หากกระนั้นก็ยังไม้อาจทำให้ผู้หญิงหลุดพ้นจากโซ่ตรวนของสังคม และกฎหมายที่พยายามครอบงำผู้หญิง ไม่ให้โง่หัวขึ้นมาเป็นไทแก่ตัวและมีสิทธิเสมอภาคเท่าเทียมชาย ผู้หญิงถูกผู้ชายครอบงำมานาน (ทมยันตี, 2530, น. 8)

2.3 ความเป็นวรรณกรรมสตรีในนวนิยายของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์

คุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ เกิดที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2480 บิดามีอาชีพเป็นทหารเรือ มารดาของคุณหญิงวิมลมีเชื้อสายชาววัง คุณหญิงเข้ารับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 8 ที่โรงเรียนเขมะสิริอนุสรณ์ และได้เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในขณะที่เรียนอยู่ชั้นปีที่ 3 ได้ไปสมัครเป็นครูสอนวิชาภาษาไทยที่โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ แต่เมื่อสมัครเข้าเป็นครูประจำได้ จึงลาออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อไปประกอบอาชีพครูและนักเขียนไปพร้อมๆกัน ภายหลังจากได้

เปลี่ยนสาขาไปเรียนคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เช่นเดิม กระทั่งจบปริญญา

คุณหญิงวิมล เป็นนักเขียนนวนิยายจำนวน 105 เรื่อง ด้วยนามปากกาที่เป็นที่รู้จักถึง 4 นามปากกา คือ ทมยันตี โรสลาเรน ลักษณ์วดี และกนกนระชา ได้รับการยอมรับว่าเป็นนักเขียนหญิงอันดับต้นของวงการหนังสือเมืองไทย และเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นตัวแทนของผู้หญิงยุคใหม่ที่ก้าวเข้ามามีบทบาทในการนำเสนอภาพของผู้หญิงผ่านงานวรรณกรรม ลักษณะความเป็นวรรณกรรมสตรีในนวนิยายของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์นั้น มีวัตถุประสงค์มุ่งเขียนขึ้นเพื่อสตรีและสะท้อนปัญหาของสตรี ผ่านการนำเสนอเรื่องราวของตัวละครที่ส่วนใหญ่เป็นสตรีซึ่งถูกจัดวางให้เป็นตัวดำเนินเรื่อง นวนิยายของคุณหญิงวิมลพยายามที่จะนำเสนอมุมมองปัญหาชีวิตส่วนตัวของผู้หญิง ปัญหาของผู้หญิงในมิติทางสังคม แม้กระทั่งปัญหาทางการเมือง คุณหญิงวิมลให้ความสำคัญมากในการจัดวางสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่มุ่งไปที่สถานการณ์ที่ซับซ้อนที่ผู้หญิงต้องเผชิญ เพื่อตีแผ่ปัญหาในชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงในบริบทต่างๆ อีกทั้ง คุณหญิงวิมลยังได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์การรับรู้สภาพสังคมในความเป็นจริง เช่นปัญหาครอบครัว ปัญหาในสังคม ที่ผู้หญิงถูกกระทำเป็นส่วนมาก ดังบทสัมภาษณ์ของคุณหญิงวิมลที่ว่า

ปัญหาความแตกร้างในครอบครัวเป็นเรื่องที่น่าเศร้าใจ จนไม่มีใครเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงที่เป็นตัวตนและมีชีวิตอย่างที่เห็นกันทุกวันนี้...แม่เลี้ยงดิฉันมาทั้งร่างกายและจิตใจ ผู้หญิงเราทุกวันนี้จึงต้องหวานอมขมกลืน ผู้หญิงถูกข่มขืนศาลตัดสินลงโทษได้ แต่ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนโดยมีทะเบียนสมรสจะว่าอย่างไร นอกจากนั้น 90 เปอร์เซ็นต์ของผู้ชายไทย เป็นทวดตาที่ทำอะไรได้โดยไม่ผิดโดยที่ผู้หญิงเป็นเพียงพลเมืองประเภทสอง เรียกร้องสิทธิโดยไม่เคยได้รับสิทธิที่เรียกร้อง ผู้หญิงกลายเป็นทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ชาย ผู้ชายมีสิทธิเลือกผู้หญิงได้โดยที่ผู้หญิงไม่มีสิทธิสามารถทำได้ เป็นปัญหาสังคมที่ต้องแก้ไขให้ผู้หญิงผู้ชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน ผู้ชายและผู้หญิงมีความเป็นคนเท่าเทียมกัน... (ทมยันตี, 2531, น. 11)

แม้กระทั่งปัจจุบัน ปัญหาครอบครัวที่เป็นปัญหาสังคมนั้นก็สามารมีให้ได้รับรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์ทั่วไป โดยจากการสำรวจสถิติที่เด็กและสตรีถูกทำร้ายในปี พ.ศ. 2542 โดยมูลนิธิปวีณา หงสกุล มีผู้หญิงที่ถูกบังคับให้ค้าประเวณีถึง 112 ราย รองลงมาคือการถูกทารุณกรรม คือ 89 ราย และถูกข่มขืนอนาจารถึง 45 ราย (มูลนิธิปวีณา หงสกุล เพื่อเด็กและสตรี, 2552) ทั้งนี้สถิติที่น่าเสนาเป็นเพียงเรื่องราวของเด็กและสตรีที่ถูกกระทำ ซึ่งถูกนำเสนอผ่านทาง

สื่อมวลชนเท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสงสัยว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กและสตรี ที่ไม่ได้ถูกนำเสนอผ่านสื่อสาธารณะนั้น ยังมีจำนวนมากอีกเท่าไร

คุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ เริ่มงานเขียนชิ้นแรกเมื่ออายุเพียง 14 ปี คือเรื่อง “คู่กัดตายอครัก” ซึ่งถูกตีพิมพ์ในนิตยสารศรีสัปดาห์ ต่อมาเมื่ออายุ 19 ปี คุณหญิงวิมลก็ได้เขียนนวนิยายเรื่องแรก คือ “โนฝัน” โดยใช้นามปากกาแรกว่าโรสลาเรน (“ชุมชนคนรักหนังสือ”, ม.ป.ป.) ปัจจุบันคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์มีอายุ 72 ปี และยังคงมีนวนิยายตีพิมพ์ออกมาให้ผู้อ่านได้ติดตามอยู่ตลอด นวนิยายส่วนมากมักเป็นเรื่องราวแนวพาฝัน แนวชีวิตรัก ชีวิตครอบครัวที่ทั้งสุขและเศร้า ซึ่งเหล่านี้ก็สะท้อนปัญหาที่ผู้หญิงในสถานภาพและบทบาทต่างๆต้องเผชิญในสภาพสังคมไทย ดังที่ศนะของบัวแพน นันทพิสัย (2535, น. 42) ที่กล่าวถึงงานเขียนของคุณหญิงวิมลว่าเป็นงานเขียนที่อธิบายภาพเรื่องราวของความเป็นสตรีอย่างที่สามารถพบเห็นได้ในสังคมไทย

วิมล ศิริไพบูลย์ ได้ชื่อว่าเป็นนักเขียนหญิงที่เป็นที่นิยมและมีอิทธิพลต่อนักอ่านมากคนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักอ่านผู้หญิง ทั้งนี้คงเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่นวนิยายของเธอสะท้อนภาพและเรื่องราวของผู้หญิง ทั้งในมุมมองของบทบาทและสถานภาพที่ปรากฏในสังคม เช่น คำของคน รอยมลทิน คุณหญิงนอกทำเนียบ สตรีหมายเลขหนึ่ง เป็นต้น

ชื่อของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในแนวความคิดที่โดดเด่นเรื่องสิทธิสตรี ด้วยเป้าหมายที่สะท้อนในงานเขียน คือให้โอกาสผู้หญิงทุกคนได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ และที่สำคัญคือเพื่อปลดปล่อยผู้หญิงให้เป็นอิสระจากกรอบคิดของสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ดังที่ศนะของสุภัทร สวัสดิรักษ์ (2523, น. 13) ที่กล่าวว่าคุณหญิงวิมลมีความคิดเพื่อสตรีอย่างแท้จริง

วิมลเติบโตขึ้นมาในแวดวงของสังคมประเพณีเก่า ค่านิยมเก่า ซึ่งก่อนไปทางศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ จนกระทั่งได้แสดงออกมาในรายละเอียดของงานเขียนไม่ว่าจะเป็นบทสนทนา การบรรยายฉาก และสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละคร แต่เมื่อมาถึงเรื่องราวความรู้สึกนึกคิดของสตรี ที่ถูกเหยียบย่ำทำลายและเสียเปรียบในสังคมแล้ว วิมลมีความคิดรุนแรงในเรื่องนี้

จากแนวคิดที่มุ่งเน้นเรื่องสตรีและปัญหาสตรี งานวิจัยนี้มีความประสงค์ที่จะวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีในบริบทต่างๆ จากนวนิยายของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ ทั้ง 16 เรื่อง ในช่วงระหว่างปีพุทธศักราช 2510 - 2549 โดยแบ่งการวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีในมิติต่างๆ เช่น มิติเรื่องครอบครัว สังคม และการเมือง เพื่อชี้ให้เห็นกระบวนการที่ภาพตัวแทนสตรีสะท้อนการเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศอย่างไร

2.3.1 สถานภาพและบทบาทของสตรีในมิติต่างๆ

งานเขียนของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ดังกล่าวมาข้างต้น ส่วนใหญ่เป็นงานที่สะท้อนปัญหาของสตรีที่ถูกบุรุษเอารัดเอาเปรียบ ทั้งในสถานภาพที่ดำรงบทบาทอยู่ในครอบครัว สังคม แม้กระทั่งขณะที่สถานภาพของสตรีนั้น มีบทบาทที่สำคัญทางการเมืองก็ตาม สตรีก็ยังคงต้องเผชิญกับการทำร้าย คำเหยียดหยัน การคุกคามจากผู้ชาย และผู้หญิงที่มีวิถีคิดเรื่องสิทธิหน้าที่ของผู้หญิงในแบบเก่า ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกที่จะกล่าวถึงสตรีในสถานภาพที่มีบทบาทมากที่สุดได้นวนิยายของคุณหญิงวิมล คือ “แม่และเมีย” ในมิติครอบครัว ดังนี้

2.3.1.1 สตรีในมิติครอบครัว

สตรีในมิติของครอบครัวในงานเขียนของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ ที่มีสถานภาพและบทบาทของความเป็นแม่และเมีย เป็นแนวการเขียนที่สะท้อนภาพปัญหาชีวิตส่วนตัวของสตรี ความขมขื่นในการดำรงสถานภาพนั้น และการต้องเผชิญกับการเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหงจากผู้ชาย ส่วนใหญ่สตรีในมิติครอบครัวนี้ ต้องพบเจอกับปมขัดแย้งในใจที่ต่อสู้กันระหว่างการดำรงไว้ซึ่งกรอบทางค่านิยมไทยแบบดั้งเดิม หรือการต่อสู้เพื่อความเป็นอิสระของตน เช่น การต่อสู้กับค่านิยมไทยที่ว่า การเป็นเมียต้องอดทนอดกลั้นต่อสภาพชีวิตในครอบครัวและต้องทนต่อชีวิตสมรส อีกทั้งค่านิยมที่ว่า “ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า” ซึ่งเป็นสาเหตุให้ปัญหาในครอบครัวของผู้หญิงไร้พื้นที่ในการระบายออกโดยสิ้นเชิง ดังนั้นงานเขียนของคุณหญิงวิมลได้สะท้อนภาพสตรีที่ต้องเลือกที่จะตกอยู่ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง นอกจากนั้น สตรีในมิติครอบครัวยังต้องเผชิญทั้งปัญหาความรัก ปัญหาเรื่องการแต่งงาน และปัญหาการเป็นเมียหลวง เมียน้อย ซึ่งแนวคิดที่สะท้อนเรื่องราวของสตรีในมิติดังกล่าว ผ่านงานเขียนของคุณหญิงวิมล ได้แก่ เรื่อง สายรุ้ง (2512) ตะวันลา (2523) โช้สังคม (2528) กฤตยา (2531) รักที่ต้องมนตรา (2533) คาวานภา (2536) ราชาวดี (2540) สมาคมมาย (2543) และราชินีชีบา (2549)

1. สายรุ้ง (ทมยันตี, 2512)

นวนิยายเรื่อง “สายรุ้ง” สะท้อนปัญหาชีวิตรักส่วนตัวของตัวละครเอกฝ่ายหญิงคือ เมทินี ที่ต้องผิดหวังในความรัก อีกทั้งยังต้องแบกรับภาระของครอบครัว ด้วยแรงกดดันที่มุ่งมาที่ตัวเธอดังกล่าว ได้ยิ่งสร้างปมขัดแย้งระหว่างเธอกับแม่ ผู้ที่เรียกร้องการตอบแทนบุญคุณจากผู้เป็นลูก

เรื่องราวในนวนิยายสายรุ้งนั้น มีเมทินีที่ใช้คำเรียกแทนตัวเองว่า “ฉัน” เป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวทั้งหมด เธอได้ถ่ายทอดความทุกข์ทรมานที่เกิดจากปัญหาชีวิตส่วนตัว ที่ต้องผิดหวังในความรัก และต้องแบกรับภาระของครอบครัวทั้งหมด เช่น เรื่องหนี้สินของแม่จากการพนัน ค่าเลี้ยงคู่นอนสาว ค่าใช้จ่ายต่างๆภายในบ้าน ที่เธอทำหน้าที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการหาเงินเพื่อผ่อนบ้าน ปัญหาต่างๆทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องครอบครัวที่รุมเร้ามากเข้า ทำให้หมอพรพันธ์จำตัวเธอ คือ หมอพรพันธ์กล่าวว่าเธอมีสภาพจิตใจที่บอบช้ำมาก เมทินีไม่ต่างจากคนไข้ที่ต้องได้รับการรักษาอย่างเร่งด่วน และต้องได้รับการเยียวยาจากครอบครัวและผู้ใกล้ชิด ซึ่งเธอไม่เคยได้รับการดูแลจากทางบ้านเลยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กระทั่งสภาพจิตใจที่บอบช้ำทำให้เธอหันไปพึ่งสุรา ด้วยเชื่อว่าจะช่วยเธอลืมความปวดร้าวไปได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง สุดท้ายเธอกลายเป็นคนติดสุราและต้องเผชิญกับสภาพการเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง

สาเหตุแห่งสภาพที่น่าสงสารของเมทินีเกิดจากการยึดมั่นและซื่อสัตย์ในความรักของเธอกับภาคย์ ตัวละครเอกฝ่ายชาย แต่ความรักของเธอกลับถูกขัดขวางโดยแม่ของเธอเอง นอกจากนั้น เมื่อเมทินีจำเป็นต้องเลิกกับภาคย์ด้วยความปวดร้าว ภาคย์ก็กลับมาแก้แค้นเธอ ด้วยคิดว่าสาเหตุที่เธอเลิกกับเขา เพราะการมีผู้ชายคนใหม่ ภาคย์รู้ความจริงก็เมื่อโรคพิษสุราเรื้อรังรุมเร้า เมทินีจึงต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล

ดังจะเห็นได้ว่า เมทินีเกือบคปัญหาความรักของเธอ และปัญหาครอบครัวไว้กับตัวเอง เธอเลือกที่จะไม่พูดกับใคร เพราะกระทั่งแม่ของเธอกลับเป็นตัวการของความปวดร้าวในใจเธอทั้งหมด ดังสะท้อนผ่านคำกล่าวของหมอพรพันธ์ว่า

ถ้าคุณแม่เป็นวัดดูอะไรซักอย่างหนึ่ง เราก็คงได้เห็นรอยร้าวฉานกันทั่วแล้ว แต่นี่แม่เป็น ‘คน’ คนซึ่งมีความบีบคั้นทางใจ ไม่ค่อยแสดงออกให้เห็นทางกายง่ายๆ และถ้ามันแสดงออกเมื่อไหร่ มันก็...สายหรือเกือบสายกินแก้เสมอ...
(ทมยันตี, 2551, น. 205)

ปัญหาความรักของเมทินีเป็นปัญหาสนใจสตรีที่กำลังประสบความเจ็บปวดจากความรัก โดยสื่อข้อความว่าสตรีควรนำความเจ็บปวดที่ได้รับ มาสร้างเป็นความแข็งแกร่งในใจของตัวเอง นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนภาพสตรีที่มั่นคงและยืนหยัดในความรัก แต่เมื่อมีเหตุการณ์ไม่คาดคิดคือ เธอต้องเลิกกับภักย์ เพราะแม่ก็คิดขวางความรัก ภักย์ก็กลับตอบแทนความรักที่มั่นคงของเธอ ด้วยการกล่าวหาว่าเธอมีผู้ชายคนใหม่ ซึ่งเป็นการกล่าวหาที่ปราศจากข้อพิสูจน์ และเป็นการด่วนสรุปเกินไป อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ความรักของเมทินีไม่ได้รับความยุติธรรมเอาเสียเลย อีกทั้งนวนิยายเรื่องนี้ยังสื่อให้เห็นว่าผู้หญิงอย่างเมทินีนั้นเสียเปรียบในทุกๆทาง ปัญหาของผู้หญิงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน โดยที่นอกจากเมทินีจะต้องเผชิญกับปัญหาทางครอบครัวแล้ว ยังประสบปัญหาด้านความรัก ที่ถูกคนรักกล่าวหาว่าเธอมีผู้ชายคนใหม่ เหล่านี้ยังเป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นผู้หญิง อีกทั้งทำให้สถานภาพความเป็นสตรี ซึ่งมีบทบาทการเป็นลูกของแม่ และการเป็นคนรักของภักย์ยังสั่นคลอนมากขึ้น

2. ตะวันลา (ทมยันตี, 2523)

“ตะวันลา” สะท้อนปัญหาเช่นเดียวกับเรื่องสายรุ้ง คือสะท้อนปัญหาชีวิตครอบครัวของสตรี และมุมมองเรื่องการแต่งงานที่ขัดแย้งกันระหว่างบุคคลสองช่วงอายุ คือ แม่และอนงคเลขา โดยนวนิยายเรื่องนี้ ทั้งสถานภาพแม่และสถานภาพความเป็นลูกของตัวละครฝ่ายหญิง คืออนงคเลขา ล้วนเผชิญกับปัญหาที่มีผู้ชาย คือพ่อ เป็นต้นเหตุทั้งสิ้น ดังนั้นทั้งสองคนแม่ลูกจึงรับบทบาทในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

แม่ของอนงคเลขามีสถานภาพความเป็นแม่และความเป็นเมีย ที่ต้องอดทนเลี้ยงดูลูกสาวด้วยความรัก แต่ปราศจากการช่วยเหลือของสามี ซึ่งไม่มีรายได้เป็นหลักแหล่ง ดิดสุรา และมีภรรยา น้อย แม่ถูกวาดภาพเป็นผู้หญิงเก่งและฉลาด นอกจากนี้ยังมีสถานะเป็นผู้บริหารในบริษัทชื่อดัง ดังคำบอกเล่าเรื่องโดยอนงคเลขาว่า

แม่เป็นนักธุรกิจที่เรียกว่าดิคอันดับคนดังของประเทศ หนังสือพิมพ์
ทุกฉบับต้องมีรูปแม่ไว้สำหรับประกอบข่าวได้ทันที บางทีก็เป็นข่าวแม่กำลัง
เข้าประชุม บางทีก็ข่าวแม่กำลังมอบเงินให้สาธารณกุศล (ทมยันตี, 2547, น. 2)

บทบาทแม่ของอนงคเลขานั้น ทำทุกอย่างเพื่อลูก เธอไม่ยอมให้ลูกขาดพ่อ จึงยอมจำนนทนอยู่กับสามีที่ทำร้ายจิตใจเธอตลอดเวลา หลายครั้งที่การทำงานหนักเพื่อรายได้ที่จะช่วยจุนเจือ

ครอบครัว กลับเสียไปกับการใช้หนี้พินัน และการบำเรอผู้หญิงของสามี แต่ด้วยความรักต่อสามี เธออดทนและเป็นเสาหลักของครอบครัว

สถานภาพความเป็นเมียที่อดทนอดกลั้นนั้น ได้ระเบิดออกเมื่อทราบข่าวว่าบริษัทที่เธอ บริหารจัดการล้มละลาย และบ้านที่อยู่อาศัยกำลังจะถูกยึด ในยามคับขันเช่นนี้ผู้เป็นสามีกลับไม่ สามารถยอมรับสภาพได้ เขาตำหนิภรรยา เป็นเหตุให้เธอใช้ปืนยิงสามีจนได้รับบาดเจ็บ สุดท้ายเธอ ถูกจับส่งตัวเข้าเรือนจำ แต่บทบาทความเป็นเมียของเธอ กลับยังคงดำรงอยู่ โดยอ้างเหตุผลเรื่องความ รักที่มีต่อสามี ดังที่เธอให้เหตุผลกับลูกสาวว่า

ความรักมักทำให้ผู้หญิงพลาดเสมอ เมื่อแม่รักพ่อ แม่จึงให้ ‘พ่อ’ เสมอมา ให้...จนไม่มีอะไรสำหรับตัวเอง! (น. 22)

อนงคเลขาในสถานภาพความเป็นลูก ที่จำใจต้องไปอยู่บ้านที่พ่อซื้อให้ภรรยาบ่อย ขยัน ทำงานด้วยความหวังว่าจะสามารถซื้อบ้านที่เธอเคยอาศัยอยู่อย่างอบอุ่นกับแม่กลับคืนมาได้ สุดท้าย เธอได้เจอกับตะวัน ตัวละครเอกฝ่ายชาย ที่ประมูลบ้านของเธอได้และทราบมาโดยตลอดว่า อนงคเลขาเคยมีอดีตที่ปวดร้าวอย่างไรแม่เธอจะไม่เคยเอ่ยปาก สุดท้ายอนงคเลขาตัดสินใจแต่งงาน กับตะวัน เพียงหวังว่าจะเป็นการง่ายขึ้นในการได้บ้านของเธอคืนมา โดยที่เธอไม่รักตะวันเลย แม่ของเธอพยายามเตือนทางจดหมายที่ถูกส่งจากในเรือนจำว่าการที่ผู้หญิงตัดสินใจแต่งงาน ต้อง แต่งด้วยความรัก ดังที่ว่า “หนูรักผู้ชายคนนั้นหรือเปล่า รักอย่างที่จะอดทนต่อความผิดความถูกของเขาหรือเปล่า โดยดูตัวอย่างระหว่างแม่กับพ่อเป็นสำคัญ” (น.111) อีกทั้งยังสอนลูกว่า “คำว่าสามี แปลว่าเจ้าของ ที่ลูกต้องบำรุงรัก ให้เขาเป็นเจ้าของเรานานแสนนาน” (น. 142) อย่างไรก็ตาม ด้วยความไม่ใส่ใจในความสำเร็จของการแต่งงาน เพราะสิ่งเดียวที่เธอหวังคือบ้านที่เธอเคยอาศัยอยู่ กับครอบครัวอย่างมีความสุข เธอคิดว่าไม่ใช่สิ่งสำคัญที่เธอจะต้องรักกับคนที่ป็นคู่สมรส ที่ยที่สุด ตะวันก็เสียชีวิตลงด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์ขณะเดินทางไปนำตู้ไม้จันทร์ ซึ่งเป็นของเก่าแก่ในบ้าน กลับมาให้อนงคเลขา

เรื่องนี้สะท้อนภาพปัญหาของการแต่งงาน ซึ่งเป็นปัญหาภายในครอบครัว เป็นการ ปะทะกันของค่านิยมที่มองว่าการแต่งงานเป็นก้าวที่สำคัญของผู้หญิงทุกคน ที่จะป็นเมียที่ดีของ สามี และแม่ที่ดีของลูก ซึ่งสะท้อนผ่านตัวละครของแม่ ดังตัวอย่างจากแม่ของอนงคเลขาซึ่งทำ ทุกอย่างเพราะรักพ่อ แม้จะถูกเอาเปรียบ ข่มเหง แต่ก็ยังรักเพราะมีค่านิยมว่าสามีคือเจ้าของ ที่เธอจะ ยอมรับได้ทั้งความถูกและความผิดของเขา และค่านิยมที่การแต่งงานเป็นเรื่องของผลประโยชน์ อนงคเลขาเป็นภาพตัวแทนของลูกกตัญญู ที่ป็นผู้รับกรรมจากการกระทำของพ่อ ซึ่งกลายเป็น

แรงขับให้เธอกระทำทุกทางเพื่อบ้าน และปิดกั้นความรู้สึกของตัวเองที่มีต่อตะวัน เหล่านี้ยิ่งทำให้ภาพปัญหาที่ซับซ้อนของสตรี และภาพ “ผู้ตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบและถูกกระทำของสตรี” ชัดเจนมากขึ้น

3. โഴ้สังคม (ทมยันตี, 2528)

นวนิยายเรื่อง “โゾ้สังคม” ก็เป็นอีกเรื่องราวหนึ่ง ซึ่งมีแนวคิดเพื่อสะท้อนปัญหาของสตรีที่ตกอยู่ในฐานะเมียหลวง ซึ่งสามีไปมีเมียน้อย สตรีในเรื่องเป็นผู้ถูกระทำ เป็นผู้ที่ถูกมองว่าเป็นเพียงเพศที่สองรองจากผู้ชาย เป็นเรื่องราวที่สตรีถูกเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหง และเหยียบย่ำศักดิ์ศรีโดยผู้ชายอย่างเด่นชัด ซึ่งจุดมุ่งหมายของการแต่งเรื่องนี้ คุณหญิงวิมลกล่าวว่า

ดิฉันเขียนเรื่องนี้เพื่อสิทธิสตรี ผู้หญิงเราปัจจุบันยังตกเป็นทาสและถูกโゾ้สังคมล่าม ผู้หญิงเราควรมีเสรีภาพ ดิฉันเขียนเรื่องนี้ เพียงเพื่อจะบอกว่าผู้หญิงไม่ใช่ทาส (อ้างถึงใน ภัทรพร หงษ์ทอง, 2538, น. 83)

นวนิยายเรื่องนี้จึงมุ่งเขียนเพื่อเรียกร้องสถานะทางเพศที่เทียบเท่าผู้ชาย โดยเรื่องราวชีวิตของตัวละครเป็นการตั้งคำถามถึงการที่ผู้หญิงต้องยอมทนและเสียสละต่อการกระทำของผู้ชาย ที่มีทัศนคติว่าผู้หญิงเป็นเพียงเพศที่สองรองจากผู้ชายเท่านั้น

เนื้อเรื่องดำเนินไปโดยคำบอกเล่าของเขมวรรณ ซึ่งรับบทบาทเป็นบรรณาธิการหนังสือเปลือยผู้ชาย ตัวละครฝ่ายหญิงผู้นี้ลุกขึ้นต่อต้านการดูถูกและเหยียบย่ำศักดิ์ศรีจากผู้ชาย เพื่อปกป้องคุณค่าของความเป็นผู้หญิงของเธอ และผู้หญิงคนอื่นๆ ที่ถูกผู้ชายกดขี่เช่นเดียวกับที่เธอเคยประสบ เขมวรรณมีชีวิตคู่ที่ทุกข์ทรมาน ด้วยเหตุว่าเธอถูกข้าราชการหนุ่มชื่อ มนต์วิ หลอกให้แต่งงานด้วยเหตุผลทางการเงิน ที่ฝ่ายชายคิดจะมีสิทธิ์ในรายได้ของเธอ ชีวิตคู่ของเขมวรรณตกอยู่ในสภาพที่ต้องรับรู้ว่ารวยได้ที่เธอถูกสามีริดไถไปนั้นถูกนำไปใช้เพื่อบำเรอผู้หญิงคนอื่น นอกจากนั้น สามีของเธอยังพยายามที่จะขายลูกสาวเพียงเพื่อเงินอีกด้วย ด้วยสภาพการณ์ที่คับแค้นใจดังกล่าว ทำให้เขมวรรณลุกขึ้นต่อต้าน และทำตัวเป็นขบถต่อต้านนิยาม กฎเกณฑ์เดิมของสังคมที่ว่าภรรยาต้องอดทนต่อชีวิตคู่ ดังจะเห็นได้จากการการกระทำของเขมวรรณ ที่ลุกขึ้นเปิดเผยความเป็นจริงเกี่ยวกับมุมมองที่เป็นอคติที่สังคมมีต่อสตรีครั้งแล้วครั้งเล่า โดยผ่านงานเขียนของเขมวรรณที่สะท้อนแนวคิด “ในขณะที่สังคมก้าวรุดหน้าไปนั้น ผู้หญิงยังมี ‘โゾ้’ ผูกคอตตามหลังสังคมไปอยู่นั่นเอง” (ทมยันตี, 2528, น. 71) ซึ่งโゾ้ที่ผูกคอตผู้หญิงนั้นก็คือ สภาพทางสังคมที่ถูกผู้ชายกำหนดว่า ผู้หญิงเป็นเพียงเพศที่สองเท่านั้น เนื่องจากว่า “ผู้หญิง... คำนี้คำเดียวถูกจำกัดวงแวดล้อมมากมาย ผู้หญิงคือทาส

ที่ถูกโชครวนอันแน่นหนาที่มองไม่เห็น พันธนาการไว้ เจ้าเกิดมาเพื่อบำเรอโลก มิใช่สร้างโลก” (น. 135)

จากความคับแค้นใจที่สามีริบไถเงินของเธอเอาไปหาความสุขกับผู้หญิงอื่นนอกบ้าน หลายครั้งหลายคราว เขมวรรณตัดสินใจหาทางออกให้ตัวเอง ด้วยการยิงสามีของเธอขณะที่เขามาริดไถเงินเธออีก และตัดสินใจฆ่าตัวตายท่ามกลางใบธนูที่ปลิวรอบกายเธอและสามี เป็นการตัดสินใจปลิดชีวิตคู่ของเธอ ที่เธอเลือกเป็นผู้กระทำการเอง

อาจกล่าวโดยสรุปว่า นวนิยายเรื่อง โช้สังคมนี ได้สร้างภาพตัวแทนของผู้หญิงอย่างเขมวรรณ ให้กล้าลุกขึ้นต่อต้านสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ซึ่งมีอำนาจกำหนดกฎเกณฑ์ มุมมอง ค่านิยมของสังคมโดยรวม คุณหญิงวิมลพยายามสื่อข้อความถึงผู้อ่านว่า ผู้หญิงไม่ใช่เพศที่สองรองจากผู้ชายที่สามารถทำอะไรก็ได้ ผู้หญิงไม่ใช่วัตถุทางเพศที่ปราศจากจิตใจ ดังนั้นไม่ควรจะถูกเหยียดหยามหรือทำลายศักดิ์ศรีของผู้หญิง เนื่องจากไม่ว่าจะเกิดเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง ก็มีคุณค่าในการเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ผู้หญิงไม่ควรเป็นผู้ถูกกระทำเรื่อยไป โดยที่สังคมก็ดูคยกับปัญหาดังกล่าว

4. กฤตยา (ทมยันตี, 2531)

นวนิยายเรื่อง “กฤตยา” เป็นแนวการเขียนอีกแนวหนึ่งเช่นเดียวกับหลายๆเรื่อง ที่ฉายภาพซ้ำให้เห็นถึงปัญหาความรักของสตรี ที่เหตุแห่งความไม่สมหวังในความรักเกิดจากบุรุษเป็นต้นเหตุ แต่สตรีอย่างเมอริตาเดน ตัวละครเอกฝ่ายหญิงกลับเลือกที่จะจำนนต่ออำนาจของผู้ชายที่มีบทบาทกำหนดความสมหวังหรือไม่สมหวังแก่นาคคความรักของเธออยู่นั่นเอง

เรื่องราวในนวนิยาย “กฤตยา” เป็นส่วนใหญ่ ถูกดำเนินเรื่องผ่านการเล่าของดี ตาเดน หรือกฤตยา ผู้ซึ่งถูกใช้ร่างเป็นสื่อกลางส่งข้อความจากเมอริตาเดน ราชธิดาแห่งราชินีเนเฟอร์เตเดแห่งอียิปต์ ถึงอัย หรือโอลวิล ซึ่งเป็นหมอหนุ่มในภพปัจจุบัน และเป็นฟาโรห์ผู้ส่งสามีของเมอริตาเดน คือสมเนกาเรไปรบและปล่อยให้ตายในสนามรบเมื่อครั้งอดีต อีกทั้งยังขัดขวางการทำพิธีแบบอียิปต์โบราณ ให้วิญญาณเดินทางสู่ความเป็นนิรันดร์ เพราะอัยต้องการในตัวเธอ ด้วยความรักและความภักดีที่เมอริตาเดนมีต่อสามี เธอตัดสินใจสละหลุมฝังร่างเธอให้แก่สามี ส่วนเธอเลือกที่จะตายในหลุมที่ถูกขุดขึ้นข้างหลุมศพสมเนกาเร ซึ่งอัยเป็นคนกลบดินฝังร่างของเธอด้วยมือของเธอเองทั้งเป็น วิญญาณของเธอเร่ร่อนอยู่ระหว่างความเป็นกับความตาย และด้วยการปฏิเสธการเดินทางสู่โลกอันเป็นนิรันดร์ของเธอ เมอริตาเดนตั้งใจแน่วแน่ที่จะติดตามอัยไปทุกชาติ เพื่อให้อัยยถอนคำสาปเมื่อสี่พันปีที่แล้ว และให้เขาปลุกวิญญาณสมเนกาเรขึ้นมา เพื่อให้สมเนกาเรได้เดินทางไปสู่สวรรค์ ฟังคำตัดสินของเทพโอสิริสตามความเชื่ออียิปต์โบราณ

สถานภาพความเป็นเมียของเมอริตาเด่นแสดงบทบาทถึงความเป็นเมียที่เสียสละ ซื่อสัตย์
จงรัก และภักดีต่อสมณการ ผู้เป็นสามีอย่างหาที่เปรียบมิได้ ดังคำพรรณนาของอัยถึงเมอริตาเด่น
ที่ว่า

ดวงตาที่มีไว้มองสมณการเธอลงไหล ดวงตางามที่ไม่แลทอดมองใคร
ในพิภพ เธอผู้นั้นยอมทุกข์ทรมานแสนสาหัส เพียงเพื่อซื้อตรงต่อชายคนเดียว...
เรา...ยินดีโดยเสด็จ โนเฟอร์...กษัตริย์แห่งเรา ไปเฝ้าเทพเจ้าโอสิริส...เธอตัดสินใจชีวิต
เธอเองด้วยประโยชน์นั้น ก่อนลับหายลงสู่หลุมลึก ปิดด้วยแผ่นหิน ตายทั้งเป็น!
(ทมยันตี, 2544, น. 32)

เมอริตาเด่นสะท้อนภาพของเมียที่ดี แม้เวลาแห่งความเจ็บปวดด้านความรักของเธอจะมี
ระยะเวลานานถึง 4,000 ปี เธอก็ยังคงเลือกที่จะปฏิบัติภารกิจในการส่งสามีสู่ชีวิตอันเป็นนิรันดร์
แม้จะต้องใช้เวลาอีกนานเท่าไรก็ตาม ดังคำรำพึงของโอลวิลที่กล่าวถึงความรักที่มั่นคง แน่วแน่ของ
เธอ ซึ่งทำให้เขาหวั่นไหว และต้องการจะไถ่บาปของตัวเอง

เขา (ฟาโรห์อัย) รักเธอตลอดมา...นานเท่าไรที่เขารักเธอ เธอผู้มีตางาม
สำหรับเหลือบแลชะเง้อหาบุรุษเดียว แต่มิใช่เขา...คูเถิด บุรุษนั้นหลับสนิทแม้ในโลก
แห่งวิญญาณ เธอยังเร้าร้อนตามหา พยายามปลุกวิญญาณแห่งผู้ที่รัก เพื่อ...ไปสู่
สรวงสวรรค์ หรือดำได้พิภพ เธอจะเคียงคู่ไปกับบุรุษนั้น (น. 84)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าความรักของเมอริตาเด่นจะมีอำนาจในการผลักดันเธอให้ทำ
ทุกวิถีทางเพื่อสามีมากเพียงไร อำนาจของอัยที่จะปลุกวิญญาณและถอนคำสาปหรือไม่ นั่น ก็เป็น
อำนาจในการตัดสินใจของเขาผู้เดียว เพราะคำสาปของเขาเป็นประกาศิตที่ไม่มีใครสามารถถอนได้
เมอริตาเด่นจึงจำใจต้องขอร้องให้อัยช่วยเหลือ ถึงแม้ว่าเขาจะเป็นสาเหตุที่ทำให้สามีของเธอทุกข์
ทรมาน รวมทั้งตัวเธอเองด้วย “เธอคือมัจฉาเทพสูงสุดเสมอ (ให้อัย) เคารพหากมริค” (น. 111) ยิ่ง
เป็นการสะท้อนภาพว่าเธอยอมทำทุกอย่างเพื่อรัก แม้กระทั่งยอมเคารพคนที่ป็นต้นเหตุของปัญหา
ทั้งปวง

ดังนั้นนวนิยายเรื่องนี้สะท้อนปัญหาของสตรีที่ต้องตกอยู่ในสภาพที่คับแค้นใจ และเป็น
ผู้ถูกกระทำทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเมอริตาเด่น ราชธิดาแห่งราชินีเนเฟอร์เตเตแห่งอียิปต์ ที่ยอมทุกอย่าง
เพื่อความรัก แม้วิญญาณต้องเร้าร้อนติดตามบุรุษอย่างอัย ที่กุมอำนาจไว้ไม่ว่าถึงภักดิ์ชาติ และกฤตยา

ที่ถูกใช้เป็นร่างทรง เพื่อสื่อข้อความระหว่างเมอริตาเตนถึงอัย ดังคำกล่าวตอนที่กฤตยารำพึงกับตัวเองว่า “เธอเป็นเครื่องมือ เธอเลือกเอง และถูกเลือก” (น. 191)

5. รักที่ต้องมนตรา (ทมยันตี, 2533)

“รักที่ต้องมนตรา” นี้ เป็นการนำเรื่อง “ลิลิตพระลอ” ซึ่งเชื่อว่าแต่งขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) มาตีความและเล่าเรื่องใหม่ ลิลิตพระลอเดิมนั้นเป็นลิลิต โศกนาฏกรรมความรัก ที่แต่งขึ้นอย่างประณีตงดงาม มีความไพเราะของถ้อยคำ และเต็มไปด้วยสุนทรียศาสตร์ ที่พรรณนาเรื่องด้วยอารมณ์ที่หลากหลาย ด้วยความงดงามทางด้านวรรณศิลป์ และเนื้อหาที่สอดแทรกเรื่องสังคมนี ทำให้คุณหญิงวิมลเลือกเรื่องลิลิตพระลอมาเล่าใหม่ โดยการใช้พระแพง หรือแพงทอง ตัวละครหญิงตัวหนึ่งในลิลิตพระลอ เป็นกระบอกเสียงในการอธิบายเรื่องราวความรักที่ไม่สมหวัง เพราะเต็มไปด้วยแรงอาฆาตของย่าฝ่ายพระแพง เนื่องจากสามีถูกบิดาของพระลอฆ่าตายเมื่อครั้งอดีต

เรื่องนี้สะท้อนภาพสตรีอย่างพระแพง หรือแพงทอง และพระเพื่อน หรือเพื่อนแก้วที่ถูกขึ้นบอกเล่าเรื่องราวในแง่มุมของตน ด้วยเห็นว่าเรื่องราวส่วนใหญ่มีผู้ชายเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวทั้งสิ้น ซึ่งก็หนีไม่พ้นเรื่องเล่าที่มาจากมุมมองและอคติของผู้ชาย ดังนั้นแนวการเขียนนวนิยายเรื่องนี้ของคุณหญิงวิมล จึงมุ่งที่จะเปิดพื้นที่ให้แก่สตรีในการเล่าเรื่องราวผ่านทัศนะ แง่มุมของตนเอง ดังสะท้อนในคำนำสำนักพิมพ์โดยรัชนีชนก นามทองที่ว่า

เรา...เพื่อนแก้ว...แพงทอง...สองพี่น้อง ได้เกิดมาเพื่อที่จะรัก และก็ได้
 สักเวชีวิตเพื่อรักนั้นไปแล้ว รักของข้าฯ จะถูกกล่าวขวัญในแง่ใดก็ตาม แต่ใน
 ชื่อเท็จจริง ข้าฯ รักเพื่อรัก เท่านั้นเอง เป็นความผิดของเรา...สองพี่น้องกระนั้นหรือ
 ที่จะรักใครสักคน ที่พร้อมไปด้วยจริยวัตรแห่งความเป็นชายชาญ ใครผู้นั้น... ถูก
 มนตราชักนำมา และข้าฯ ก็ถูกทัณฑ์แห่งมนตรานั้นอย่างแสนสาหัส รักของข้าฯ ถูก
 มนตรารัดรั้งไว้จนคืนไม่หลุด และข้าฯ ก็ได้ชดเชยให้ด้วยชีวิตของตัวเองแล้ว แม้ชีวิต
 ข้าฯ จะสิ้น แต่วิญญาณข้าฯ ก็ยังคงสิงสู่อยู่ในเสียงเพลงขับ แอบแฝงอยู่ในตัวอักษร
 เพื่อจะกระซิบบอแต่ผู้ที่อยู่เบื้องหลังว่า ‘...ใครฟังยอมไหลหลง ฤาอ้อม ฟังนา...’
 (ทมยันตี, 2544, x. 1)

เรื่องราวดำเนินไปด้วยคำแก้ต่างของทั้งพระเพื่อนและพระแพงว่า พวกเธอไม่ได้ตั้งใจที่จะชักนำพระลอมาเพื่อความพอใจของตนแต่อย่างใด แต่พวกเธอเป็นเพียงหมากเดินตัวหนึ่งของย่า

ซึ่งสูญเสียสามีจากการรบกับพ่อของพระลอ ด้วยความอาฆาตเคັน ยาได้ลวงพระลอด้วยการส่งสลาบิินหรือหมากที่ได้จากปู่เจ้าสมิงพรายให้พระลอรับประทาน เพื่อชักนำมาที่เมืองสรองด้วยมุ่งหวังจะฆ่าเสีย แต่ด้วยรูปโฉมที่งดงามของพระลอ ทำให้พระเพื่อนและพระแพงตกหลุมรักและยอมตายเคียงข้างพระลอในที่สุด

เรื่องราวในนวนิยายเรื่องนี้เต็มไปด้วยภาพเสนอของสตรีที่คูลมหญิงวิมลพยายามชี้ให้เห็นว่า ตกอยู่ในสภาพผู้เป็นฝ่ายถูกกระทำ และต้องยอมจำนน พระเพื่อนและพระแพงถูกกระทำทั้งจากยาของตน และสังคมที่ประณามว่าทั้งสองพี่น้องได้นำเกียรติของความเป็นกุลสตรีมาข้องเกี่ยวกับมนตรา และปรามไม่ให้ใครนำการกระทำของทั้งสองเป็นเยี่ยงอย่าง โดยกล่าวหาว่าทั้งสอง “(อยู่) ในฐานะหญิงโจคเจ้ามารยา ผู้เอาชนะหัวใจชายด้วยมนตรา” (น. 5) ด้วยเหตุที่ถึงแม้พระเพื่อนและพระแพงจะรู้ตั้งแต่แรกแล้วว่า เหตุที่พระลอเดินทางมาถึงเมืองสรองเพื่อตามหาพวกเธอ ก็เพราะต้องมนเสน่ห์ที่ยาของพวกเธอได้วางกับดักไว้ แต่พวกเธอก็ยังยอมจำนนต่อโชคชะตาและความรักอันเราร้อนลุ่มหลงในที่สุด ซึ่งเป็นการนำเสนอภาพสตรีผู้ที่ถูกกระทำ แต่กล้าลุกขึ้นแก้ต่างให้ตัวเอง เพื่อเรียกร้องความยุติธรรมจากสังคมที่เข้าใจเรื่องราวผิดไป

6. ดาวนภา (ทมยันตี, 2536)

นวนิยายเรื่อง “ดาวนภา” เป็นการฉายภาพตัวอย่างของสตรีที่มีสถานภาพเป็นทั้งเมียและแม่ ซึ่งมีบทบาทเป็นเมียหลวง ที่สามีไปมีเมียน้อย อีกทั้งมีบทบาทเป็นแม่ของลูก ที่ต้องรับภาระเพียงลำพัง เป็นการสะท้อนภาพปัญหาชีวิตส่วนตัวในมิติของครอบครัวที่ชัดเจน

เรื่องราวดำเนินไปตามคำบอกเล่าของปรีชญาหรือแดง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ถูกวาดภาพให้มีบุคลิกที่ “โศคโศนปนคนองเกือบกึ่งชาย” (ทมยันตี, 2545, น. 145) “ดวงหน้าขาวผ่องเผือกกลายเป็นสีชมพู หากวิสัยปรีชญามีความอ่อนหวานอย่างยิ่ง มีความเข้มแข็ง ยอมรับความเป็นจริงอย่างตรงไปตรงมาเยี่ยงผู้เป็นบิดา” (น. 155) ปรีชญามีหัวใจเด็ดเดี่ยวกลับถูกตฤณ ทหารหนุ่มผู้มีความทะเยอทะยาน อยากได้ใครมี ทั้งหน้าตา ชื่อเสียง เกียรติยศ และเงินทอง หลอกให้แต่งงานด้วย เพราะเห็นว่าครอบครัวของปรีชญา ที่มีพ่อเป็นถึงหัวหน้าศาล สามารถเติมเต็มความอยากได้ใครมีของเขาได้

ชีวิตคู่ของปรีชญาเริ่มมีปัญหาเพราะความไม่รู้จักพอของผู้เป็นสามี ซึ่งทำให้เธอจำเป็นต้องหยิบยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือหลายครั้งหลายคราว แต่ด้วยการมีแม่ ผู้ที่คอยสั่งสอนให้เธอ “ดำรงชีวิตพื้นฐาน โดยให้มองชีวิตอย่าง ‘สัจย์จริง’ เพราะชีวิตจริงๆของมนุษย์ ไม่ได้นั่งบนอาร์มแชร์ เดินบนแพรต่วน...ตลอดกาล อย่าทำตัวแบบฟองสบู่ ลอยล่องสวยงาม แวบเดียวแล้วก็แตกกระจาย เดินให้ดินติดดิน กินอยู่พอประมาณ จะมีความสุข รู้จักฝืนนะดี แต่ดีที่สุดคือต้องรู้จัก

ตื่นด้วย” (น. 28) ทำให้ปรีชญาเริ่มมองเห็นความผิดพลาดในการแต่งงานของเธอกับตฤณ เรื่องราว เลวร้ายขึ้นเมื่อเธอจับได้ว่าตฤณแอบคบหากับนาถอนงค์ ซึ่งเป็นลูกของนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ที่ถูก เลี้ยงดูมาด้วยเงิน และมีหน้ามีตาในสังคม ตฤณคบกับนาถอนงค์ด้วยเห็นว่าหน้าที่การงานของเขาจะ เจริญรุ่งเรืองขึ้นได้อีก ด้วยการช่วยเหลือจากครอบครัวของนาถอนงค์นั่นเอง ซึ่งนาถอนงค์นั้นก็ แสดงความเป็นภรรยาน้อยของตฤณอย่างออกนอกหน้า นอกจากนั้น ยังโทรไปรบกวน และรบกวน ให้ปรีชญาหย่าขาดกับตฤณอีกหลายหน

สถานภาพความเป็นเมียของปรีชญาเริ่มสั่นคลอน เมื่อสามีของเธอต้องการหย่ากับเธอ ตามความต้องการของนาถอนงค์ ขณะที่เขารู้สึกว่ายังคงต้องการเธออยู่เช่นเดียวกัน การที่ต้องทน กับสภาพกลืนไม่เข้าคายไม่ออกของสามี ผนวกกับอุปนิสัยความเป็นคนใจเด็ดเดี่ยวของเธอ ทำให้ ปรีชญาตัดสินใจหย่าทันที ดังตอนที่ว่า

ทุกครั้งที่ผ่านมา เธอยินยอมสมัครใจให้เขาเป็นผู้นำ ทว่าบัดนี้...เธอกับเขา ยืนในตำแหน่งเท่ากัน...บ้าน รถโรลล์รอยซ์ เกียรติยศหรรษา นั่นคือ สิ่งที่ตฤณเดินร่น ไหว้วว่าหามาโดยตลอด เขาไม่พอใจสิ่งที่มีที่เป็น ไม่พอใจกับสิ่งที่ไหว้วว่าหามาได้ ด้วยสองแขนแห่งตน เขาต้องการประดับประดาชีวิตด้วยสิ่งที่คนอื่นหยิบยื่นให้ ต่างกับเธอ เกียรติยศต้องมาจากหยาดเหงื่อและแรงงานตน...คนสองคนภาคภูมิใจใน สิ่งแตกต่างกัน ตำแหน่งแห่งที่ในชีวิต แยกกันชัดเจน (น. 369, 377)

ท้ายที่สุดความทะเลาะทะเลาะของตฤณผลักดันให้เขาได้เป็นกัปตันเครื่องบินของสายการบิน ชื่อดัง แต่ก็ต้องจบชีวิตลงด้วยอุบัติเหตุระหว่างนำเครื่องบินขึ้น ท่ามกลางความรู้สึกสำนึกว่าผู้หญิง คนเดียวที่รักเขา และทำเพื่อเขาตลอดมาคือปรีชญา แต่เขากลับทิ้งเธอเพื่อไปคบนาถอนงค์ เพราะหวังว่าอนาคตของเขาจะสดใสกว่าหากยอมเป็นทองแผ่นเดียวกับนาถอนงค์

นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนสถานภาพของความเป็นเมียที่ไม่ยอมเป็นฝ่ายถูกระทำอีกต่อไป ดังที่ปรีชญาลุกขึ้นมาตอบโต้คำนิยามเดิมที่ว่า การเป็นเมียนั้นต้องอดทนอดกลั้น แต่ปรีชญา กลับ ลุกขึ้นเพื่อเป็นฝ่ายรุก (active) บ้าง

สำหรับเธอในวันนี้...เธอพร้อมแล้วที่จะเดิน สถานะเดียวที่เธอจะเสียคือ คำว่า ‘เมียกัปตัน’ ทำไมเธอจะต้องกลัว วันนี้เธอจะยืนอยู่บนขาตนเองมิได้หรือ (น. 390)

โดยคุณหญิงวิมลได้แสดงทัศนะผ่านตัวละครอย่างปรัชญาว่า สตรี “เป็นทาสที่ไถ่ถอนตนเองเรียบร้อยแล้ว” (น. 434) อีกทั้งยังนิยามความรักใหม่ว่า

ความรัก...ต้องเกิดจากการให้และการได้รับสมมูลกัน ไม่มีใครให้อยู่ฝ่ายเดียวได้ตลอดกาล ไม่มีใครจะคอยรับฝ่ายเดียวและได้เสมอตลอดกาล ยิ่งสองคนต่างหวังจะรับจากกัน การเยี่ยยจะเพิ่มทวีคูณ เหมือนต่างซักเยื่อ ทำยสุดเชื่อจะขาด!
(น. 436)

นิยามความรักที่ถูกนำเสนอใหม่โดยคุณหญิงวิมลนั้น ชัดแย้งกับนิยามเดิมของความรักว่า สตรีต้องเป็นผู้ให้ และเป็นผู้บำรุงรักให้แก่สามี ที่เปรียบได้ว่าเป็นเจ้าของเท่านั้น สุดท้ายปรัชญาสามารถเลี้ยงลูกของเธอด้วยลำแข้งของเธอเอง และเริ่มออกไปทำงานนอกบ้าน จากที่ตฤณไม่อนุญาตให้เธอทำงานที่ใด เพราะต้องการให้เธอทำหน้าที่แม่บ้านอย่างสมบูรณ์

7. ราชาวดี (ทมยันตี, 2540)

เป็นเรื่องราวของสตรีผู้หนึ่ง คือ เจ้านางอินถวา ที่ถูกฆาตกรรมระหว่างการเดินทางไปเข้าพิธีแต่งงาน เนื่องจากการเสียชีวิตของเธอนั้น ค่อยๆ ถูกเปิดเผยโดยตัวละครสตรีอย่างราชาวดี ที่เป็นพลังทางจิตวิญญาณของเจ้านางอินถวา ซึ่งกลับมาปรากฏแก่สายตาชาวบ้านริมเชิงเขาติดแม่น้ำปิงในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และหนึ่งในผู้ที่ได้รู้เรื่องราวของเธอก็คือ ตัวละครเอกฝ่ายชาย คือ รัชชธร นักธุรกิจหนุ่มที่ลงทุนสร้างรีสอร์ทหรู “ริมปิงวัลเลย์” กลางหุบเขา ที่เกิดเรื่องราวซึ่งโยงเข้ากับชีวิตของเจ้านางอินถวาในอดีต

การพบเจอกันครั้งแรกระหว่างรัชชธรและราชาวดี เป็นการพบกันกลางหุบเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่รัชชธรต้องการใช้เป็นส่วนหนึ่งของรีสอร์ท เพราะทิวทัศน์ที่สวยงาม แต่กระทั่งโครงการเกือบจะเสร็จสมบูรณ์ เขากลับหาเจ้าของที่แท้จริงของที่ดินกลางหุบเขาไม่ได้ และเขาก็ได้พบกับราชาวดี ผู้ที่ทำให้เขาคิดว่าน่าจะเป็นเจ้าของพื้นที่ที่เขาต้องการ ดังนั้นการหวานลุ่มและใกล้ชิดให้ชายที่ดินบริเวณนั้นจึงเกิดขึ้น แต่ด้วยความลึกลับในบุคลิกของราชาวดี การซื้อชายที่ดินแปลงนั้นก็ยังไม่สำเร็จ กระทั่งรัชชธรคิดว่าราชาวดีคงรอให้ได้คำตอบแทนที่ดีกว่า เขารำพึงกับตัวเองว่า สตรีผู้นี้ไม่ได้สวยเพียงอย่างเดียว แต่ยังฉลาดด้วย ดังตอนที่ว่า

ผู้หญิงซื้อดอกไม้ แต่เป็นดอกไม้ที่ไม่ใช่สวยอย่างเดียว ยังฉลาด และน่าจะพูดได้ ‘เต็มเป็นกรด’ เพราะการปรับปรุงพื้นที่ตรงนั้นเป็น ‘หน้าที่ของริสอร์ท’ รวมทั้งการดูแลที่จะทำต่อไป เธอเสียอะไรบ้างล่ะ (ทมยันตี, 2551, น. 108-109)

คุณหญิงวิมลได้จัดวางตัวละครอย่างราชาคดีเป็นสตรีลึกลับ และมีอำนาจเหนือชั้นยศจนและตัวละครอื่นทั้งหมด ก็เนื่องจากเธอมีพลังในการอ่านจิตใจผู้อื่น สามารถคาดการณ์อนาคตที่จะเกิดขึ้น อีกทั้งยังสามารถส่งคลื่นกระแสไฟฟ้าพลังจิต เพื่อสื่อสารกับผู้ที่เธอต้องการได้ ความลึกลับและคู่มืออำนาจของเธอ ถูกบรรยายผ่านคำพูดของชั้นยศจนว่า

เขาไม่ชอบรอยยิ้มของเธอ มุมปากกนกนิดๆคล้าย ‘ผู้’ ในสิ่งที่เขาไม่รู้ ทำเธอก็ก๊อๆ โคร่ง (เสื้อโคร่งที่เธอเลี้ยงไว้)...หมอบรอตะครุบเหยื่อเหยือกเย็น...ผู้หญิงสวยอย่างน่ากลัว (น. 113)

คุณหญิงวิมลพรรณนาถึงราชาคดีว่า เธองามสง่า และท่าทางของเธอก็สมกับเป็นนางพญาเลยทีเดียวน (น. 25) นอกจากความสง่า และรูปโฉมที่งดงาม เธอยังมีความเฉลียวฉลาดที่ชั้นยศจนเองก็รับรู้ถึงคุณสมบัติข้อนี้ของเธอ ดังตอนที่ราชาคดีเตือนชั้นยศจนว่าหน้าฝนเช่นนี้ให้ระวังเขื่อนเก็บน้ำจะพังทลาย และสร้างความเสียหายแก่ริสอร์ทของเขา (น. 105-106) เป็นต้น

ในความละเอียดละไม และความงามสง่าของราชาคดีตั้งแต่เด็กสาววัยแรกเริ่มนั้น แต่แววตาของเธอกลับมีความอ่อนล้า และดูซร่ากว่าอายุจริงของเธอ เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะกรรมที่เธอได้ทำในอดีต และความต้องมาเป็นอมตะเพื่อกลับมาแก้แค้นผู้ที่เคยทำให้เธอทุกข์ และสร้างให้เกิดความไม่สมหวังในความรัก จึงทำให้เธอยังมีชีวิตอยู่ แต่เป็นการมีชีวิตที่ทุกข์ทรมาน ซึ่งก็สอดคล้องกับใจความหลักของเรื่อง ที่คุณหญิงวิมลตั้งคำถามถึงความเป็นอมตะว่า “อมตะเป็นสุขจริงหรือ? ความตายต่างหากคือความปรานีของธรรมชาติ” (น. 441)

การมีชีวิตอยู่ท่ามกลางการได้รับรู้ถึงความตายของผู้ที่เป็นที่รัก ย็นำความทุกข์มาให้ อย่างแสนสาหัส ดังนั้นนวนิยายเรื่องนี้ นอกจากจะค้นหาคำตอบของความต้องเป็นนิรันดร์ของมนุษย์แล้ว ยังเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวปัญญาสตรีในมิติเรื่องความรักที่ไม่สมหวัง ที่ส่งผลให้กายทิพย์หรือจิตวิญญาณที่เป็นไปในรูปพลังงานของตัวละครหญิง ยังคงวนเวียนอยู่ในกายหยาบที่เป็นร่างกายของราชาคดีนั่นเอง

8. สมาคมมาย (กนกเรขา, 2543)

เป็นเรื่องราวที่ไม่เพียงสะท้อนปัญหาสตรีในมิติครอบครัว ความรักที่ไม่สมหวัง และการอยู่ในสภาพเมียหลวงได้อย่างชัดเจนเท่านั้น แต่ยังสร้างความสมดุลในการเปิดเผยเรื่องราวการเป็นสามี ที่ต้องเผชิญกับปัญหาความรักเช่นเดียวกัน สถานภาพและบทบาทของสตรีในเรื่องนี้ส่วนใหญ่อยู่ในฐานะการเป็นเมีย ในขณะที่เรื่องราวของบุรุษถูกจัดวางตำแหน่งในสถานภาพและบทบาทของความเป็นพ่อและการเป็นสามี

เรื่องราวเกิดขึ้นเมื่อสตรี 5 คนต้องมาอาศัยอยู่ในบ้านเช่าหลังเดียวกัน ซึ่งสตรีทั้งหมดนั้นอยู่ในสถานภาพ “แม่มาย” เหมือนกัน จึงเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่พบเจอที่ทำให้ต้องตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น เริ่มจากเรื่องของคุณหอมนวนล ผิวผ่อง เธอเปิดกิจการร้านอาหารกับคู่เป็นสามี เมื่อกิจการเริ่มดีขึ้น ลูกค้ายากขึ้น จึงเกิดการจ้างพนักงานในร้านเพิ่ม และเหตุนี้เองที่ทำให้สามีของเธอแอบไปมีสัมพันธ์กับพนักงานในร้าน อีกทั้งยังแอบชุกซ่อนนำเงินที่เธอหามาด้วยน้ำพักน้ำแรงไปเล่นพนันบอล เมื่อคุณหอมนวนลรู้ความจริง เธอจึงจ้างมือปืนไล่ฆ่าคู่เป็นสามี และหนีออกจากบ้านเพื่อเริ่มชีวิตใหม่

ส่วนชีวิตของมายสาวอีกคนคือ ปัทมา ซึ่งถือว่าเป็นมายขณะอายุน้อยที่สุดในบรรดาแม่มายทั้ง 5 คนที่มาอยู่ร่วมบ้านเดียวกัน เธอถูกกลุ่และอาฆ่มขืน จึงหนีออกจากบ้านไปทำงานในร้านคาราโอเกะ และที่นี้เองที่เธอเห็นคู่ทางว่าจะสามารถทำเงินได้มากกว่าการเป็นเพียงพนักงานเสิร์ฟ จึงเริ่มที่จะขายบริการทางเพศให้บรรดาเสียทั้งหลาย เมื่อมาพบเสียคนหนึ่งที่ถูกมเหสีให้เธออย่างมากมาย เธอจึงคิดผูกมัดเขาด้วยใบสมรส แต่ก็ถูกรรยาของเสียจ้างให้เลิกโดยการเสนอเงินให้ก้อนหนึ่ง เธอจึงตัดสินใจเลิกโดยถือแนวคิดที่ว่า “ยุคนี้เงินหายากกว่าข้าว หนูจึงเลือกเงิน” (กนกเรขา, 2543, น. 16)

ชีวิตของแม่มายอีกคนคือ พจมาน มีฉิม มีอาชีพเป็นหมอนวด เธอต้องแบกรับภาระของครอบครัวทั้งหมด ที่ร้ายกว่านั้นคือ เธอถูกน้องเขยและพี่เขยข่มขืน จึงหนีออกจากบ้าน เธอไปพบกับผู้ควบคุมนักร้องในร้านคาราโอเกะแห่งหนึ่ง จึงตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกัน แต่สามีของเธอกลับไปมีภรรยาน้อย เมื่อพจมานรู้ว่าสามีแอบไปมีสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น เธอจึงคิดว่าจะยิงสามีเสีย แต่เธอกลับใช้ปืนเด็กเล่นเพื่อเป็นการขู่แทน และหนีมาเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยไม่สนใจอดีตอีก

ส่วนชีวิตมายของผู้หญิงอย่างกรณีการ สามพวง สาเหตุมาจากการที่สามีหนีไป แต่เป็นการหนีหนี เพราะทั้งสามีและเธอเองเป็นเท้าแชร์ เมื่อไม่มีเงินสามีของเธอจึงหนีไป ทำให้เธอกลายเป็นมาย

ในขณะที่แม่مایشทั้ง 4 คนมีสามีไม่ดี แต่ภรรยาของคุณรัตนา ที่มีรูปร่างอ้วนจนกระทั่งเพื่อนๆในบ้านเรียกว่า “เจ้าหมู” กลับมีสามีที่ยอมทนเธอทุกอย่าง แต่สุดท้ายเธอก็เลือกที่จะหนีสามีมา เนื่องจากเธอเห็นว่า ผู้หญิงควรจะมีอำนาจมากกว่าผู้ชาย ดังที่สะท้อนผ่านคำพูดว่า

ถ้าจะทำงาน เราต้องหานายให้อยู่ในโอวาท ถ้าจะมีผัว ผัวก็ควรอยู่ในโอวาท (น. 65)

ดังนั้นเมื่อสามีต้องการจะบวช จึงมาขออนุญาตภรรยา เมื่อคุณรัตนาสบโอกาสจึงหนีมาเข้าบ้านเพื่ออิสรภาพในชีวิตของตัวเอง

โดยภาพรวมเรื่องนี้ เป็นการสะท้อนภาพของผู้หญิงที่เป็นฝ่ายถูกกระทำ ทั้งการถูกทำให้ออกอยู่ในฐานะเป็นรอง หรือถูกข่มขืน สตรีเหล่านี้ต่างลุกขึ้นต่อต้าน และเลือกทางเดินชีวิตในฐานะผู้กระทำการ (subject) เอง ซึ่งคุณหญิงวิมลได้นำเสนอเรื่องราวภายใต้นามปากกานกเกรงอย่างมีอารมณ์ขัน แต่เป็นความขันเพื่อกลบความรู้สึกคับแค้นใจ ดังความตอนที่ว่า

เสียงหัวเราะของคนบางคนไม่ได้แปลว่ารื่นรมย์ หากกลบความขมและขื่นไว้มิให้คนรู้ ดวงหน้ายิ้มสดใสก็เหมือนหน้ากากแป๊ะยิ้ม ปกปิดรอยรันทด เกรียมกร้านจากสงครามชีวิตที่ผ่านมา (น. 53)

ดังนั้น ตัวละครสตรีทั้ง 5 คนจึงเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยการเปิดร้านอาหารชื่อ “ครัวแม่مایش” และก็ได้พบเจอกับตัวละครชายคือ เจตนาหรือนายหนวด วิไลหรือนายเถิก และสุนัยหรือนายโย่ง ที่มาเปิดร้าน “ครัวพ่อمایش” แข่งกับแม่مایشทั้ง 5 คน สุดท้ายทั้งสองร้านก็ร่วมมือกันทำร้านอาหาร โดยที่ฝั่งพ่อمایشเป็นพ่อครัวทำอาหารมาส่งที่ร้านครัวแม่مایش

เรื่องราวความเป็นมาของทั้ง 3 พ่อمایش เริ่มจากเจตนาหรือนายหนวดที่มีภรรยาเป็นลูกเจ้าของค่ายมวย แต่ถูกบังคับให้ทำหน้าที่สารพัด และหนึ่งในหน้าที่รับผิดชอบคือการเป็นพ่อครัว เขาโดนโขกสับมากมาย จึงใช้พรสวรรค์ในการทำอาหาร ปรุงอาหารที่รสจัดจ้านให้ภรรยาทานทุกวัน กระทั่งโรคภัยรุมฆ่าภรรยาของเขา และเจตนาจึงได้อิสรภาพ

ส่วนเรื่องราวของวิไลหรือนายเถิกนั้น เกิดจากการที่เขาได้ภรรยาโดยความไม่ตั้งใจ เนื่องจากเขาเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตสามีภรรยาคนหนึ่ง ซึ่งอาศัยอยู่ห้องเช่าข้างห้องพักของเขา ภรรยาผู้นั้นทำร้ายสามีทุกวัน กระทั่งสามีผู้นั้นมาขอความช่วยเหลือจากเขาและหนีไป ภรรยาจับได้ว่าเขาแอบช่วยสามีของเธอให้หนีได้สำเร็จ เธอจึงข่มขืนและได้เขาเป็นสามีในที่สุด เธอเหยียบย่ำ

ศักดิ์ศรีความเป็นผู้ชายของเขาทุกทาง กระทั่งเขาหลอกให้ภรรยาทานวิตามินครึ่งละมดๆ ในแต่ละวัน ด้วยเหตุผลที่ภรรยาคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย กระทั่งเธอเสียชีวิตในที่สุด

เรื่องราวของสุนัขหรือนายโง่งก็เป็นเรื่องที่ถูกกระทำ โดยที่เขาไม่รู้เห็นการทารุณแม่ที่พ่อเป็นผู้กระทำจนแม่เสียชีวิต และพี่ชายของเขาที่ฆ่าพ่อเสียอีก ทำให้ชีวิตของเขาผกผันต้องอาศัยอยู่กับหลวงพ่อก่อนที่วัด เขาได้พบผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งท้องไม่มีพ่อ ด้วยความมีจิตใจดี เขาจึงรับดูแลผู้หญิงคนนั้นอย่างดี เมื่อเธอคลอดลูกและเลี้ยงดูลูกสาวกระทั่งสามารถช่วยตนเองได้ เธอกลับขายลูกเพื่อเอาเงินไปซื้อยาเสพติด และสุดท้ายก็ถูกคนติดยาด้วยกันแทงจนเสียชีวิต

ด้วยเหตุนี้ทั้งพ่อม่ายและแม่ม่ายจึงมาพบเจอกันเส้นทางเดียวกัน เปิดร้านร่วมกันชื่อว่า “วิได้ ผับ” ซึ่งก็คือผับของผู้เป็นม่ายนั่นเอง สุดท้ายทุกคนเป็นผู้ได้รับชัยชนะในการก้าวพ้นอุปสรรคและเริ่มต้นชีวิตใหม่ ดังคำพูดของคุณหญิงวิมลท้ายเรื่องที่ว่า

ทุกคนหัวเราะ รื่นรมย์กับชีวิต...เคยสังเกتب้างหรือไม่...เส้นทางเดิน...

ซอกซอยเล็กๆจะมาทะลุออกถนนใหญ่เสมอ ชีวิตใครก็ตามที่เคยเซซัดพักพิงในซอกท่ามกลางสลัม ดงน้ำครำ แค่วังและบাকบัน พยายามก้าวรูดไปข้างหน้า ย่อมจะพ้นซอกเสมอ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของมนุษย์คือหัวใจดวงงาม ศักดิ์ศรีของมนุษย์ไม่มีสิทธิ์ล้มตราบนานเท่าลมหายใจยังอยู่ และอีกสิ่งหนึ่งที่ควรรู้ โลกใบนี้...ไม่มีที่สำหรับผู้แพ้!

(น. 227)

เหล่านี้เป็นการสร้างเรื่องโดยขจัดอคติทางเพศ เนื่องจากเรื่องนี้คุณหญิงวิมลมองความเป็นหญิงและชาย ในฐานะมนุษย์ที่มีสิทธิ์ที่จะเจอกับมรสุมชีวิตเช่นเดียวกัน ไม่จำเป็นว่าผู้หญิงจะต้องเป็นฝ่ายตกทุกข์ได้เสมอไป แต่เราทุกคนในฐานะที่เป็นมนุษย์ ซึ่งมีชีวิตเพื่อชดใช้กรรมสามารถเผชิญกับปัญหาชีวิตได้เหมือนกัน

9. ราชนิชิบา (ลักษณะวิ, 2549)

เป็นเรื่องราวที่สะท้อนปัญหาชีวิตรักของราชนิชิบาคิสแห่งเออร์ซีบา เจ้าหญิงจากอียิปต์ ซึ่งเป็นน้องสาวต่างมารดา กับฟาโรห์ฮัตเชปซัต ฟาโรห์แห่งเมืองธีบสบนและธีบสล่าง เป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในขณะนั้น ร่วมกับฟาโรห์เมมโนฟิส อาสา ที่ครองมงกุฎปกครองแผ่นดินอียิปต์ร่วมกัน ราชนิชิบาคิสถูกพ่อ คือ ฟาโรห์ทุตโมซัตที่หนึ่งส่งไปเป็นผู้ปกครองเออร์ซีบา เธอถูกเชื้อชวนจากฟาโรห์ฮัตเชปซัต ให้เดินทางไปรบที่อาณาจักรนูเบีย เนื่องจากเป็นอาณาจักรที่อยู่ตรงข้ามกับ เออร์ซีบา เพื่อชิงบัลลังก์คืนให้แก่มาร์เมอร์ กษัตริย์ที่ถูกน้องชายชิงบัลลังก์ไป และถูกขายให้กับพ่อค้าทาส

กระทั่งกลายมาเป็นทาสคนสนิทของฟาโรห์เมมโนฟิส อาฮา ทั้งสามกษัตริย์ คือ ฟาโรห์ฮัตเชปซัต ฟาโรห์เมมโนฟิส และราชินีบิลคิสแห่งเออร์ซีบา จึงตกลงใจช่วยเหลือ เมื่อทำศึกกับ นูเบียจนได้รับชัยชนะ ราชินีซีบาได้ทราบข่าวการป่วยของเจ้าหญิงอามินิส พี่สาวต่างมารดาที่ ถูกส่งไปเป็นคู่ครองของกษัตริย์แห่งพันต์ในแผ่นดินเจอร์ซาเล็ม เธอจึงเดินทางไปเจอร์ซาเล็ม แต่เมื่อไปถึงเจ้าหญิงอามินิสได้เสียชีวิตลงเสียแล้ว เหตุการณ์ดำเนินไปภายในนครเจอร์ซาเล็ม กระทั่งเธอและกษัตริย์ไซโลมอนแห่งพันต์ในแผ่นดินเจอร์ซาเล็มรักกัน

คุณหญิงวิมลได้อวดภาพให้ราชินีบิลคิสแห่งเออร์ซีบาเป็นสตรีที่ทั้งสง่า กล้าหาญ และมีความเฉลียวฉลาดเป็นเลิศ โดยเฉพาะความเชี่ยวชาญด้านเวทมนต์และด้านการแพทย์ผู้ชำนาญการ ผ่าตัด ดังคำบรรยายตอนหนึ่งที่ว่า

เธอ...เชี่ยวชาญในเวทมนต์ คาถา เธอ...รู้จักสรรพว่านยา เป็นแพทย์
ชำนาญการ เธอ...คำนวณกาลเวลาปลูกเพาะพืชพันธุ์ แม่นยำ เธอ...ถ้ามิใช้ธิดาแห่ง
สุริยเทพ จะเป็นอันใดได้ เธอ...เป็นราชินีแห่งเออร์ซีบา! (ลักษณะดี, 2549, น. 12)

ด้วยเหตุที่เธอมีความชำนาญเรื่องการรักษา ทำให้เธอได้รับการยกย่องในซีบาให้มีอำนาจสูงสุดทั้งในส่วนอาณาจักรและศาสนจักร ราชินีบิลคิสแห่งเออร์ซีบานอกจากจะมีความงามด้านรูปโฉมแล้ว ยังมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาตอนหนึ่งของเธอกับฟาโรห์ฮัตเชปซัตเรื่องเชื่อนขณะเดินทางถึงแม่น้ำอะธากาในเมืองเออร์ซีบา ราชินีบิลคิสแห่งเออร์ซีบาได้แสดงออกถึงสติปัญญา ความสามารถในการเข้าใจสภาพธรรมชาติที่เอื้ออำนวยให้เชื่อนที่กักเก็บน้ำในอาณาจักรของเธอสามารถเก็บน้ำได้หลายปี อีกทั้งการออกแบบเชื่อนที่มีช่องทางระบายน้ำ เพื่อเปิดปิดน้ำได้ในฤดูกาลต่างๆทำให้เพียงพอต่อความต้องการน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก ด้วยอัจฉริยภาพดังกล่าว ทำให้ฟาโรห์ฮัตเชปซัตถึงกับชื่นชมเธอในใจ ดังที่สะท้อนผ่านคำพรรณนาของฟาโรห์ว่า

พระสติปัญญากว้างเท่ากับเชื่อนอันบรรจุน้ำมหาศาล แหล่งน้ำใหญ่ที่สุด

ในดินแดนอันเคยเป็นทะเลทราย (น. 133)

นอกจากนั้น ราชินีบิลคิสแห่งเออร์ซีบายังแสดงให้เห็นความสามารถในการออกแบบแนวรบ ดังตอนที่ทั้งสามกษัตริย์ปรึกษากันถึงกลวิธีในการเข้าตีอาณาจักรนูเบีย เธอเสนอความคิดให้แยกกองกำลังเข้าโจมตี เพื่อสร้างความปั่นป่วนให้แก่นูเบีย (น. 159) เป็นต้น

ไม่เพียงความสามารถในการออกแบบแนวรบเพียงบุรุษแล้ว ราชนีชีบายังแสดงให้เห็นความห้าวหาญ เด็ดเดี่ยว ดังตอนที่เธอตัดสินใจรับหน้าที่บัญชาการรถศึกเอง ซึ่งนั่นสื่อว่าเธอออกรบในแนวหน้าเคียงข้างบรรดาทหาร ที่ล้วนแล้วแต่เป็นบุรุษทั้งสิ้น ดังคำบรรยายที่สะท้อนให้เห็นความมีน้ำใจกล้าหาญ เด็ดเดี่ยวว่า

นั่นคือ...ราชนีชีบา...การเสด็จงานพระราชสงคราม หากทรงฐานะเทพี
อีถัมคั้วห์ ชาวชีบันจะยิ่งศรัทธา เชื่อมมั่น เราไม่มีวันแพ้ (น. 165)

ทั้งนี้สิ่งที่ได้อธิบายเนื้อเรื่องอย่างคร่าวๆ ไว้ข้างต้น เมื่อราชนีบิลคิสแห่งเออร์ชีบาเสด็จไปเจอซาเล็มเพื่อไปเยี่ยมอาการป่วยของเจ้าหญิงอามิเนส พี่สาวต่างมารดา และได้เสียชีวิตขณะที่เธอยังเดินทางไปไม่ถึง เธอได้พบรักกับกษัตริย์โซโลมอน แต่ด้วยความแตกต่างทางด้านการนับถือศาสนา กล่าวคือ กษัตริย์โซโลมอนแห่งเจอซาเล็ม นับถือเทพเจ้าองค์เดียว ในขณะที่เธอนับถือเทพเจ้าแห่งอียิปต์หลายองค์ ผนวกกับความรู้เรื่องเวทมนต์ คาถาของเธอ ทำให้ประชาชนชาวเจอซาเล็มคิดว่าเธอเป็นแม่มด และไม่ต้องการ ได้แม่มดมาเป็นราชินี เหล่านี้ยังเป็นอุปสรรคในความรักของทั้งสอง สุดท้ายด้วยแรงบีบคั้นดังกล่าว ส่งผลให้กษัตริย์โซโลมอนเลือกหน้าที่ในการครองใจประชาชนชาวเจอซาเล็ม โดยที่เขาได้เฝ้ามองหาวิหารที่สร้างไว้เพื่อราชนีชีบาจะได้ใช้ในการประกอบพิธีกรรมแบบอียิปต์เสีย ทำให้ราชนีตัดสินใจพาลูกน้อยเดินทางกลับอาณาจักรเออร์ชีบาในที่สุด

อย่างไรก็ตาม การประกอบสร้างตัวละครเอกหญิงอย่างราชนีชีบา สะท้อนให้เห็นความพยายามของคุณหญิงที่น่าเสนอกภาพสตรีที่มีความสามารถ กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว อีกทั้งมีสิทธิทางการเมือง สตรีในเรื่องถูกวาดภาพให้แสดงออกถึงมีศักยภาพในการรับผิดชอบหน้าที่ได้อย่างดี ไม่แพ้บุรุษ

เรื่องราวของนวนิยายในมิติครอบครัวเหล่านี้ ถูกดำเนินไปด้วยการมุ่งสะท้อนภาพลักษณ์ของสตรีในสถานภาพและบทบาทแห่งความเป็นแม่และเมียเป็นหลัก อีกทั้งยังสอดแทรกสถานภาพการเป็นลูกสาวที่มีบทบาทในการเชื่อฟังคำสั่งสอน และทำตามคำตัดสินใจของพ่อแม่ ซึ่งผูกโยงเข้ากับบริบทที่ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่ซับซ้อนที่สตรีทั่วไปต่างก็ประสบมาบ้างไม่สถานการณ์ใดก็สถานการณ์หนึ่ง เหล่านี้เป็นภาพโดยย่อของปัญหาสตรีโดยรวมในสังคมไทย ที่ต้องพบเจอกับสภาพการณ์ที่ต้องต่อสู้กับปัญหาชีวิตส่วนตัว ปัญหาครอบครัว ปัญหาเรื่องการแต่งงาน ปัญหาการเป็นเมียหลวงเมียน้อย และอื่นๆอีกมากมาย สตรีที่เป็นตัวแทนในนวนิยายของคุณหญิงวิมลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นในมิติครอบครัวนี้ ต่างก็ต้องเลือกหาทางออกจากสถานการณ์ต่างๆ ทั้งนี้ทุกเรื่องต่าง

ก็มีมุมมองที่คล้ายกัน คือ ร่วมเปิดเผยปัญหาครอบครัวของสตรี ที่สตรีเป็นผู้ถูกระทำและเสียเปรียบ
แก่บุรุษ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้สตรีมีพื้นที่ในการแสดงออกถึงศักยภาพอย่างเต็มที่นั่นเอง

2.3.1.2 สตรีในมิติสังคม

จากนวนิยายของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ ที่ผู้วิจัยคัดสรรมาทั้ง 16 เรื่องนั้น มีเรื่องหนึ่งที่สะท้อนภาพของสตรีในสถานภาพและบทบาทของความเป็น “นางเอก” ซึ่งสื่อให้เห็นถึงปัญหาของสตรีที่เป็นนางเอก นักแสดง ต่อการให้คุณค่าของสังคม ซึ่งในที่นี้ก็คือสื่อมวลชนนั่นเอง ที่มองว่านางเอกหรือดารานั้น เป็นสมบัติของประชาชน เพราะฉะนั้นทุกข่าวที่เกี่ยวข้องกับตัวเธอจะถูกนักข่าวบันเทิงสืบเสาะ หาข้อมูลมานำเสนอต่อประชาชนให้ได้ โดยเฉพาะข่าวเรื่องผู้สาว ดังนั้นนางเอกจึงต้องเป็นสตรีที่มีความประพฤติดี ไม่มีข่าวต่างปร้อยในชีวิต อีกทั้งนางเอกต้องเป็นผู้ที่มีความบริสุทธิ์ ถูกต้อง และดีงามเสมอ ดังนั้นเรื่องราวที่นำเสนอผ่านคำบอกเล่าของดอกแก้ว ตัวละครเอกฝ่ายหญิง เป็นการเปิดมุมมองใหม่ที่ว่า

ชีวิตมนุษย์แต่ละคนที่ดำเนินมา มีใครบ้างที่ดีหมด หรือมีใครบ้างที่เลวหมด ทุกคน...มีชั่ว มีดี ด้วยกันทั้งนั้น แล้วทำไมจะต้องกำหนดให้ ‘ดารา’ บริสุทธิ์ผุดผ่องเป็นผ้าขาว ไม่มีใครหรืออยาก ‘อ้อฉาว’ ยกเว้นมันหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความจำเป็นในชีวิตของแต่ละบุคคลเรามองซึ่งเข้าไปเห็นหรือ...ก็เปล่า...ดิฉัน...เป็นตัวของตัวเอง พยายามทำอย่างดีที่สุด แต่เมื่อได้เท่านี้ก็ช่วยไม่ได้ สิ่งที่ดีฉัน ‘ขาย’ คือความสามารถของตนเอง ชีวิต...เป็นของดิฉันเป็นสมบัติส่วนตัวที่ดิฉันจะยอมให้ใครก้าวก่ายมิได้ (ทมยันตี, 2546, น. 400)

นวนิยายดังกล่าวเป็นการตีแผ่เรื่องราวของหญิงสาวชื่อดอกแก้ว ที่ผันตัวเองมาเป็นนางเอกภาพยนตร์ และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นสุรัสวดี เนื่องจากรูปร่างหน้าตา และน้ำเสียงที่ไพเราะจึงทำให้เธอก้าวขึ้นไปเป็นนางเอกหนังไทยในแนวหน้า หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ดอกแก้วก้าวขึ้นมาสู่แท่นความเป็นนางเอกด้วยความสามารถของเธอเองอย่างแท้จริง ซึ่งผิดแผกแตกต่างจากดารานางงามบางส่วนใหญ่ในนวนิยายของคุณหญิงวิมล ที่นอกจากจะขายหน้าตาเพื่อเป็นนางเอกแล้ว ยังต้องขายเนื้อหนังมังสาของตัวเอง เพื่ออนาคตที่ก้าวหน้าขึ้นอีกด้วย

ดอกแก้วศึกษาอยู่ในกรุงเทพฯ และทำกิจกรรมละครเวทีกับมหาวิทยาลัยอยู่บ่อยครั้ง กระทั่งได้พบกับปิติ หนุ่มออฟฟิศที่ตกใจในความสดใส น่ารักของเธอ แต่เธอกลับถูกปิติ ซึ่งต่อมาได้ผันตัวเองเป็นคอลัมนิสต์ซุบซิบดารา หลอกจนใจสลาย ความเสียใจของเธอทำให้เธอลาออกจาก

มหาวิทยาลัย และไปเป็นครูอยู่ต่างจังหวัด กระทั่งได้พบกับครูประดิษฐ์โดยบังเอิญตอนเขาไปถ่ายทำหนัง เขาชักชวนให้เธอมาเป็นนางเอกภาพยนตร์ ซึ่งเธอรู้ว่าในวงการบันเทิงเต็มไปด้วยการแก่งแย่งชิงดี การถูกคุกคามเหยียดหยามสิทธิความเป็นคนของนางเอกและดารา แต่เธอก็ตัดสินใจกลับเข้ากรุงเทพฯ เพราะความแค้นที่อยู่ในใจ และความต้องการเอาชนะ เพื่อพิสูจน์ให้ทุกคนรู้ว่าเธอสามารถเป็นนางเอกที่ดีได้

เมื่อเข้าสู่วงการภาพยนตร์ ดอกแก้วต้องต่อสู้กับค่านิยมของสังคมที่มองว่า ชีวิตของนางเอกเป็นเรื่องสาธารณณะ ดังสะท้อนผ่านคำพูดของปิติที่กล่าวกับดอกแก้วว่า

เมื่อคุณคิดจะเป็น ‘ดารา’ คุณควรรู้อย่างหนึ่งว่าคุณจะต้องเป็นที่เฟื่องถึงของประชาชน ไม่ว่าจะงาน...หรือ...ส่วนตัว จะเป็นที่สนใจของมหาชนทั้งหมด... ทุกด้าน...บางคนยัด ‘ดารา’ เป็นตัวอย่าง เพราะค่าแห่งความนิยม เพราะฉะนั้นคุณจะมีหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบไม่ได้ (น. 401)

นอกจากนั้น ทศนคติที่สังคมมีต่อนางเอกนั้น ได้แสดงผ่านคำพูดของครูประดิษฐ์ที่กล่าวกับดอกแก้วว่า “ของทุกอย่างแหละคุณ มันต้องโฆษณา” แต่ดอกแก้วตอบกลับอย่างชัดเจนว่า “ดิฉันไม่ใช่ ‘ของ’ ละ ดิฉันเป็น ‘คน’ และดิฉันตัดสินใจคนจากผลงาน ไม่ใช่ทำตัวเป็นลูกโป่งอัดลมให้คนโน้นเป่าที คนนี้เป่าที” (น. 28)

อาจกล่าวได้ว่าสตรีในเรื่องนี้ คือ ดอกแก้ว จำเป็นต้องต่อสู้อย่างเข้มข้นกับค่านิยมของสังคมที่มองดาราว่าเป็นบุคคลสาธารณะ ที่จะต้องได้ และวิพากษ์วิจารณ์ได้ โดยที่ทุกคนต่างมองดูเธอเพียงรูปลักษณ์ภายนอก แต่ไม่ให้ความสำคัญกับความสามารถของเธอ อีกทั้งเรื่องนี้ยังเป็นการเปิดโปงความน่ารังเกียจของวงการมาฮา ซึ่งผู้หญิงถูกมองเป็นเพียงวัตถุทางเพศ ให้ผู้ชายวัดความสามารถ “โดยดูจากขนาดหน้าอกเท่านั้น” (น. 53) ดังนั้นคุณหญิงวิมลได้สร้างตัวละครสตรีนี้ให้ลุกขึ้นมาตั้งคำถามกับค่านิยมของสังคมที่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นกับชีวิตของเธอ

อย่างไรก็ตาม ท้ายที่สุดดอกแก้วก็สามารถเอาตัวเองเป็นที่ตั้ง รักษาตัวได้ดี ไม่ประพடுத்தเหมือนดาราที่ต้องขายบริการทางเพศเพื่อความโด่งดัง และก็ไม่หนีความจริงที่ว่าในโลกแห่งมาฮา ทุกอย่างมีดัดจริตอ้างว้าง เดียวดาย จะมีก็แต่ดาวบางดวงที่จะสามารถอยู่ได้ ซึ่งดอกแก้วเลือกที่จะอยู่ด้วยความสามารถในการร้องเพลง และการแสดงของตัวเอง

นวนิยายเรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของสตรีในมิติทางสังคม ดังที่กล่าวมาข้างต้นเป็นปัญหาของสตรีกับสื่อมวลชน ที่ทำทุกวิถีทางเพื่อขายข่าวของดาราให้แก่สาธารณชนโดยไม่ใส่ใจในความเป็นส่วนตัวของมนุษย์ ผู้ที่ก้าวเข้ามาทำอาชีพเป็นนักแสดง คุณหญิงวิมลได้

เปิดเผยทัศนคติของเธอต่อสตรีที่มีสถานภาพและบทบาทเป็นนางเอก โดยผ่านตัวละครดอกแก้วที่ต่อสู้เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของนางเอกในสายตาของสื่อมวลชนวงการบันเทิง

2.3.1.3 สตรีในมติดการเมือง

คุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ ได้เขียนนวนิยายหลายเรื่องที่สะท้อนแนวคิดทางการเมือง เหตุเพราะว่าในปี พ.ศ. 2516 คุณหญิงวิมลได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองในเหตุการณ์ 14 ตุลา ซึ่งทำให้คุณหญิงวิมลนำประสบการณ์ดังกล่าว มาเขียนนวนิยายที่เสนอมุมมองว่าการเมืองก็เป็นเรื่องของสตรีเช่นเดียวกัน เพื่อเปิดโอกาสให้สตรีได้แสดงสิทธิทางการเมือง แสดงความสามารถและสติปัญญาของตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม อีกทั้งยังเสนอมุมมองว่าการเมืองเข้าไปมีส่วนในชีวิตส่วนตัวของสตรีอย่างไร ซึ่งสตรีในมติดการเมืองนี้ ส่วนใหญ่มีสถานภาพและบทบาทเป็นผู้ปกครองแคว้น, เมือง, ประเทศ หรือไม่ก็เป็นผู้ที่มิสิทธิในการปกครองต่อจากผู้ปกครองปัจจุบัน แต่ต้องจําานต่อขนบธรรมเนียมเดิมๆที่ล้อมกรอบไว้ ตัวละครสตรีแต่ละเรื่องต่างก็ต้องประสบกับปัญหาต่างๆ ทั้งเรื่องการเมืองที่มีส่วนร่วมเข้าไปแก้ไข และการถูกเหยียดหยามจากบุรุษเพศ แม้แต่สตรีด้วยกันเอง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งความเกี่ยวเนื่องของสตรีกับการเมืองเป็น 2 ส่วน คือ สตรีกับสิทธิทางการเมือง ได้แก่เรื่อง ในฝัน (2510) มงกุฎที่ไร้บัลลังก์ (2525) รอยอินทร์ (2533) นายกหญิง (2537) และบัลลังก์เงา (2543) และสตรีกับผลกระทบจากการเมือง คือเรื่อง สตรีหมายเลขหนึ่ง (2523)

1. สตรีกับสิทธิทางการเมือง

คุณหญิงวิมลมีจุดประสงค์ในการเขียนนวนิยายซึ่งสะท้อนภาพสตรีที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อประกาศว่าชีวิตส่วนตัวของสตรี เกี่ยวข้องกับการเมืองเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากนวนิยายต่อไปนี้

1.1 ในฝัน (โรสลาเรน, 2510)

นวนิยายเรื่อง “ในฝัน” ของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ ถูกแต่งขึ้นขณะที่เธอมีอายุเพียง 19 ปี ถือว่าเป็นนวนิยายเรื่องแรกของคุณหญิง เนื้อหาในนวนิยายเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นการเริ่มให้ความสนใจด้านการเมืองของคุณหญิงวิมลที่แสดงผ่านตัวละครเอกฝ่ายหญิงคือ เจ้าหญิงพรหมพิลาส แห่งพรหมมินทร ผู้ซึ่งแสดงออกถึงความสามารถทางการเมือง และการทูตบ่อยครั้ง ซึ่งนั่นก็เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงมีสิทธิทางการเมืองได้เช่นเดียวกับผู้ชาย

การดำเนินเรื่องเป็นไปตามคำบอกเล่าโต้ตอบกันทางจดหมายระหว่างตัวละครหลัก 3 ตัว คือ เจ้าชายพิริยพงศ์แห่งพรหมมินทร ที่ถูกส่งไปเรียนวิชาการเป็นกษัตริย์ที่แคว้นกุสาร์ฐกับ

เจ้าชายเสนาบดีโอริสสาวัดนา ซึ่งเป็นตัวละครหลักฝ่ายชาย โดยที่เจ้าชายพิริยพงศ์ได้เล่าเรื่องราว การไปศึกษาต่างแดนให้ผู้เป็นพี่สาว คือ เจ้าหญิงพรรณพิลาศได้ทราบอยู่ตลอด

เนื้อหาของเรื่องดำเนินไปพร้อมกับการรับรู้ของผู้อ่านถึงปัญหาทั้งภายในและภายนอก แคว้นกุสาร์ฐ ซึ่งการได้รับรู้ข่าวทางการเมือง และการทูตจากน้องชายโดยตลอด ได้เปิดพื้นที่ให้ เจ้าหญิงพรรณพิลาศได้แสดงออกถึงความเห็นทางการเมือง การปกครอง และการทูตอย่าง เฉียบแหลม จนเป็นเหตุให้เจ้าชายโอริสสา ผู้ที่เข้มงวดและเฉลียวฉลาดในทางการเมืองของแคว้น กุสาร์ฐชื่นชมในความสามารถ และความหลักแหลมของเจ้าหญิงมาก ดังตอนที่ได้ชมเจ้าหญิงผ่าน การเขียนจดหมายว่า “สำหรับฝ่าบาทดูเหมือนจะทรงเป็นนักการทูตโดยกำเนิด” (โรสลาเรน, 2548, น. 257) ซึ่งเป็นการยกย่องอย่างมากว่า เจ้าหญิงพรรณพิลาศมีความสามารถทางการเมืองไม่แพ้ บุรุษเลย

ภาพลักษณ์ของเจ้าหญิงพรรณพิลาศนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาพตัวแทนของสตรีที่ สะท้อนว่าสิทธิทางการเมืองเป็นเรื่องของสตรีได้เช่นเดียวกัน เพราะเรื่องการเมืองการปกครอง เปิดโอกาสให้สตรีใช้ศักยภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้าน การตัดสินใจที่ รอบคอบแม่นยำ และการรู้เท่าทันผู้ที่เป็นศัตรูของแคว้น ได้เต็มที่ ดังที่เจ้าหญิงพรรณพิลาศสามารถ แสดงสติปัญญา ความสามารถ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อราชการทางการเมืองได้เทียบเท่า สติปัญญาของบุรุษ ดังที่สะท้อนผ่านคำปรารภของเจ้าชายโอริสมาถึงเจ้าชายพิริยพงศ์ว่า

ถ้าหากเราจะเลือกเสนาบดีกระทรวงต่างประเทศใหม่จากทุกแคว้นแล้ว
ละก็...ฉันเห็นจะแพ้เจ้าหญิงจากพรหมมินทรแน่ๆ (น. 190)

นอกจากนั้นเจ้าหญิงพรรณพิลาศยังมีอำนาจตัดสินใจเรื่องราวต่างๆได้ด้วยตนเอง ทั้ง เรื่องส่วนตัวและเรื่องการเมือง เช่น เธอมีสิทธิเช่นเดียวกับพ่อและน้องชาย ซึ่งบริหารแคว้นเพื่อ ประโยชน์ของประชาชน ซึ่งเธอก็ได้รับสิทธิ์เต็มที่จากพ่อว่าสามารถทำในสิ่งที่เธอเห็นว่าจะ เป็น ประโยชน์ต่อแคว้นได้เช่นกัน อีกทั้งเธอมีสิทธิ์กำหนดตารางชีวิตประจำวันของตัวเอง มีอิสระ ในการเลือกเรียนวิชาต่างๆตามที่เธอสนใจ ซึ่งเธอเลือกวิชาการวาดรูปที่เธอโปรดปราน พรรณพิลาศ ยังได้สิทธิ์เป็นราชเลขานุการส่วนตัวของพ่อ อีกทั้งมีสิทธิ์ในการตัดสินใจไม่แต่งงานกับเจ้าชาย โสภณา รวมทั้งสิทธิ์ในการเขียนจดหมายถึงน้องชาย ซึ่งขัดต่อโบราณราชประเพณี ดังตอนที่ว่า

จดหมายฉบับนี้เป็นจดหมายฉบับแรกที่พี่เขียนถึงเธอ แต่เธอก็คงรู้ดีแล้วว่า
โบราณราชประเพณีในราชสำนักของเราไม่ยอมให้เราทำอะไรได้ตามใจนึก...แม้พี่

อยากจะเขียนจดหมายถึงเธอเพียงไร มันก็เป็นเพียง ‘อยากจะ’ เท่านั้น ...จนกระทั่งจดหมายฉบับสุดท้ายของเธอที่ส่งไปอวยพรวันเกิดของพี่ไปถึง พี่เปิดอ่านถวายเจ้าพ่อด้วย เจ้าพ่อไม่ได้รับสั่งว่าอะไร นอกจากว่า ‘หญิงใหญ่จะไม่ตอบจดหมายน้องข้างรี?’ (น. 37)

เจ้าหญิงพรรณพิลาศยังได้สิทธิ์ในการเขียนจดหมายโต้ตอบกับเจ้าชายโอริสตาเกี่ยวกับข้อราชการ ซึ่งด้วยสติปัญญาที่ฉลาดเท่าทันทางการทูตของเจ้าหญิง ผนวกกับความชื่นชมในนิสัยใจคอที่เจ้าชายโอริสตามีต่อเจ้าหญิงพรรณพิลาศเมื่อครั้งยังเด็ก ทำให้ทั้งสองรักกันที่สุดในสิทธิ์ทางการเมืองที่คุณหญิงวิมลสื่อผ่านตัวละครเจ้าหญิงพรรณพิลาศนั้น ซึ่งให้เห็นว่าสตรีก็สามารถมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้เช่นเดียวกับบุรุษ การผูกขาดความคิดว่าบุรุษเท่านั้นที่ควรเป็นผู้กุมอำนาจทางการเมืองเป็นอคติทางเพศ การที่คุณหญิงวิมลใช้เจ้าหญิงพรรณพิลาศเป็นภาพตัวแทนของสตรีที่ใช้สิทธิทางการเมืองเต็มที่เพื่อแสดงออกถึงระดับสติปัญญา และความเฉลียวฉลาด ยิ่งเน้นย้ำว่าสิทธิทางการเมืองเป็นเรื่องที่สตรีสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องได้เช่นเดียวกัน ดังทัศนะของกาญจนา แก้วเทพว่า

ผู้หญิงกับการเมืองเป็นเรื่องที่ผู้หญิงไม่ควรจะไปยุ่งเกี่ยวและสนใจให้มากนักเพราะเป็นเรื่องผิดวิสัยของสตรี แต่ทว่าใน ‘ในฝัน’ นี้ มีผู้หญิงเช่นเจ้าหญิงพรรณพิลาศ ที่ใส่ใจรอบรู้เรื่องราวการเมืองในระดับที่เจ้าชายโอริสตายังต้องยอมรับ (อ้างถึงใน ภัทรพร หงษ์ทอง, 2538, น. 86-87)

1.2 มงกุฎที่ไร้บัลลังก์ (ลักษณะวิ, 2525)

นวนิยายเรื่อง “มงกุฎที่ไร้บัลลังก์” เป็นอีกเรื่องราวหนึ่งที่สะท้อนภาพของสตรีกับสิทธิทางการเมืองได้เป็นอย่างดีผ่านบทบาทเจ้าฟ้าหญิงจุฑาเสาวภาคย์ราชกุมารี ที่มีสถานภาพเป็นเพียงเจ้าฟ้าหญิงในตอนแรก ด้วยปัญหาของแคว้นกษัตริย์เมื่อครั้งสิ้นเจ้าหลวง ได้มีการแต่งตั้งเจ้าฟ้าชายสุริยาทิตย์ ซึ่งเป็นลูกชายคนโตมาบริหารบ้านเมืองแทน แต่ด้วยเหตุว่าเจ้าฟ้าชายสุริยาทิตย์ มีโรคประจำตัวคือลมชัก อีกทั้งวิทยาการทางการแพทย์ก็ไม่เจริญ เหล่าเสนาบดีจึงเห็นควรว่า เจ้าฟ้าชายวรุณาทิตย์ ซึ่งเป็นลูกต่างมารดากับพี่ทั้งสองคนควรมีสิทธิ์ในการปกครอง แต่ก็ด้วยเหตุว่าแม่ของเจ้าฟ้าชายวรุณาทิตย์ เป็นโรคบ้าจนต้องถูกกักบริเวณไว้บนหอคอย บรรดาเสนาบดีจึงกลัวกันว่าเจ้าฟ้าชายวรุณาทิตย์จะคิดเชื่อทางกรรมพันธุ์ และปกครองแคว้นไม่ได้ด้วย ดังนั้นจึงมีเพียงเจ้าฟ้าหญิงจุฑาเสาวภาคย์ซึ่งเป็นผู้หญิงเพียงคนเดียว ที่ควรมีสิทธิ์ครองแคว้นต่อ

ทำให้เกิดความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์บรรดาเพื่อให้ผู้หญิงครองราชย์ได้ ผนวกกับความเฉลียวฉลาดทางการเมืองการปกครองของเจ้าหญิงก็เป็นที่น่าทึ่งทั่วกัน ดังที่ศัลยาร่าฟังถึงเจ้าหญิงว่า

วรวงศ์บางระหง งามสง่าอันสมควรแก่มงกุฎ โดยแท้ พระสติปัญญาเล่า...
เขาเองก็ต้องยอมรับว่าเจ้าหญิงพระองค์นั้นทรงมีเยี่ยมล้ำ จนยากจะเชื่อได้ว่า ไม่เคย
ย่างพระบาทออกจากกัษมิระ ซึ่งหากไม่ขัดต่อโบราณราชประเพณี หากทรงได้ออก
ไปสู่ ‘อารยธรรม’ และหากทรงเป็นชาย กัษมิระจะได้เจ้าหลวงที่ยากจะหาใคร
เทียบเท่า (ลักษณะคดี, 2542, น. 404)

เจ้าฟ้าหญิงจุฑาเสาวภาคย์จึงถือได้ว่าเป็นภาพตัวแทนของสตรีที่ลุกขึ้นตั้งคำถามกับ
สังคมเรื่องผู้หญิงกับสิทธิทางการเมือง โดยมองว่าศักยภาพของสตรีด้านการเมืองการปกครองเป็น
เรื่องที่บุรุษไม่ควรมองข้าม เพราะเพียงความเป็น “ผู้หญิง เขาขัดข้องเฉพาะแค่นี้หรือ ‘ผู้หญิง’ ที่ใน
โลกอารยธรรมที่เขาผ่านมาก็ได้ยอมรับนับถือในความสามารถ แล้วเหตุใดเล่าเขากลับจะมารังเกียจ
ความเป็น ‘ผู้หญิง’ ในบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง” (น. 404) ซึ่งคุณหญิงวิมลได้สอดแทรกทัศนะ
เรื่องสิทธิทางการเมืองกับสตรีว่า “ความมั่นคงของผู้ชายนั้น มีมือผู้หญิงประคองไว้เสมอ” (น. 274)

เจ้าฟ้าหญิงจุฑาเสาวภาคย์ ถูกจัดวางเป็นผู้ที่เชื่อมโยงความคิดระหว่างนายศัลยา ผู้ถูก
จำคุกด้วยข้อกล่าวหาว่าเป็นกบฏ เพราะเขียนตำราการเป็นกบฏ กับเจ้าชายวรุณาทิตย์ น้องชายที่ได้
เจอกับศัลยาโดยบังเอิญ และด้วยเหตุดังกล่าวทำให้เจ้าฟ้าหญิงจุฑาเสาวภาคย์ค่อยๆ มีโอกาสได้
พัฒนาความรู้เรื่องการเมืองจากศัลยา ซึ่งแท้จริงแล้วศัลยาเขียนตำราการเป็นกบฏเพราะเชื่อว่าการที่รู้
ว่าการเป็นกบฏมีกระบวนการอย่างไร จะเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง ด้วยเหตุนี้เจ้าฟ้าหญิง
จุฑาเสาวภาคย์จึงขอร้องปู่ให้ปล่อยตัวศัลยา เพราะเห็นว่าศัลยาหวังดีต่อบ้านเมือง อีกทั้งยังให้ศัลยา
มาเป็นครูของเธอและน้องชายอีกด้วย เจ้าหญิงที่เดิมที่รู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมทางเพศ และขอบเขต
ที่จำกัดสตรีมากมาย ได้ลุกขึ้นใช้สิทธิ์ของตนอย่างเต็มที่ เพราะการได้เรียนรู้จากครูศัลยาถึงบทบาท
ของสตรี ที่ควรจะมีมากกว่าการเป็นเพียงแม่บ้าน แต่ผู้หญิงควรมีสิทธิในการศึกษาอีกด้วย ดัง
คำกล่าวของปู่ของเจ้าหญิงที่ว่า “ถ้าเราเก็บผู้หญิงไว้ในบ้าน ก็เท่ากับเรากักพลเมืองเกือบครึ่งของ
กัษมิระไว้โดยไม่ยอมให้เปิดหูเปิดตา” (น. 691) ดังนั้นในตอนท้ายเจ้าฟ้าหญิงจุฑาเสาวภาคย์เป็น
ตัวแทนของสตรีชาวกัษมิระ ที่มีโอกาสได้ไปศึกษาต่างแคว้น โดยก่อนการเดินทางไปเรียนต่อ
เธอได้กล่าวลาประชาชนว่า

...ท่านทั้งหลายไม่ได้เสียเจ้าฟ้าหญิงของท่านไป แต่ท่านทั้งหลายได้ส่ง
ผู้หญิง คนหนึ่งของกษัตริย์ให้ก้าวไปข้างหน้า ไปหาวิชามาทำงานให้แก่แผ่นดิน
อันจะทำให้ผู้หญิงอีกเกือบครึ่งของกษัตริย์จะได้ก้าว ได้ทำไปในทางเดียวกัน ถ้า
สมองและแรงงานครึ่งหนึ่งของกษัตริย์คือผู้หญิงแล้ว ผู้หญิงจะต้องเริ่มต้นทำงาน
ให้แก่กษัตริย์มากกว่านี้... (น. 707)

ดังนั้นนวนิยายเรื่องนี้ ได้สะท้อนภาพสตรีในมิดิการเมือง ที่มีสิทธิทั้งทางการเมือง คือ
สิทธิในการการแสดงความคิดเห็นด้านการเมืองการปกครอง และสิทธิทางการศึกษา ที่เปิดโอกาส
ให้สตรีได้นำสติปัญญา ความรู้ และความสามารถของตน ไปศึกษาหาความรู้และหาประสบการณ์ที่
มากขึ้น เพื่อให้ประจักษ์แก่สังคมโดยรวมว่าศักยภาพของสตรีนั้นไม่แพ้บุรุษเลย ดังที่คุณหญิงวิมล
ได้กรุยทางให้แก่สตรี “โดยการให้สิทธิเท่าเทียมกันทั้งหญิงและชาย และโดยการให้ฉัน (เจ้าฟ้าหญิง
จุฑาเสาวภาคย์) เป็นตัวอย่างแห่งสิทธินั้น เป็นการเริ่มโครงการของการปกครองอันจะนำไปสู่การ
เปลี่ยนแปลงทางสังคม” (น. 662)

1.3 รอยอินทร์ (โรสลาเรน, 2533)

งานเขียนเรื่อง “รอยอินทร์” เป็นอีกความพยายามหนึ่งของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์
ที่จัดวางสถานภาพและบทบาทของสตรีให้เกี่ยวข้องกับงานทางการเมือง ซึ่งสังคมโดยรวมมองว่า
เป็นหน้าที่ของบุรุษ สตรีไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้อง แต่เนื้อหาของนวนิยายเรื่องนี้ สะท้อนภาพสตรีใน
มิดิการเมืองที่ชัดเจนว่า สตรีนั้นมีความสามารถในการบริหารจัดการบ้านเมืองได้ไม่แพ้บุรุษ

ภาพเสนอของตัวละครเอกฝ่ายหญิง คือ มิรา เป็นภาพที่สื่อถึงสตรีที่เข้าไปมีบทบาทดูแล
จัดการ และควบคุมงานสำคัญระดับโลก เพราะมิราไม่เพียงแต่เข้าไปมีส่วนในการดูแลสถานการณ์
ความไม่สงบ และความอดอยากในประเทศด้อยพัฒนาเท่านั้น แต่ยังเป็นเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งที่
สำคัญขององค์กรบรรเทาทุกข์สากลอีกด้วย มิราคอยช่วยเหลือผู้คนในประเทศด้อยพัฒนา ก่อนที่จะ
เข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการภาวะสงครามในค่ายผู้อพยพในเวียงสรอง เธอมี “อารมณ์ขัน
ความร่าเริง ความอดทนในการทำงานเทียบเท่าผู้ชายออกสามสอก ทำให้เธอเป็นที่รักใคร่ของ
ผู้ร่วมงาน” (โรสลาเรน, 2546, น. 23) มิรามีบทบาทอยู่เบื้องหลังเจ้ารอยอินทร์แห่งเวียงสรอง เพราะ
เป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจเจ้ารอยอินทร์ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในค่ายอพยพ กระทั่งได้รับ
แต่งตั้งให้เป็นเจ้านางหลวงแห่งเวียงสรองท้ายที่สุด

ภาพเสนอของมิราที่เป็นผู้หญิงอดทน และเด็ดเดี่ยว จนเจ้ารอยอินทร์ชื่นชมในตัวเธอ
ดังคำกล่าวที่ว่า “บัดนี้ ภาระหนักแห่งตนกลับมีป่าของสตรีอันเป็นที่รักยิ่งมาช่วยรองรับ เธอ

เด็ดเดี่ยวเท่าชายชาญ” (น. 180) ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ต่างจากสตรีในแบบฉบับเฉพาะ (Stereotype) ทั่วไป ดังที่สะท้อนผ่านคำกล่าวของภูริต ลูกพี่ลูกน้องของมิราต่อเจ้าร้อยอินทรีว่า

ผู้หญิงนาราคาญ! ผู้หญิงที่มีหน้าที่และรู้จักแต่คำว่าเอาอกเอาใจผู้ชาย ไม่เคยมีความคิดอ่าน อ่อนแอ อ่อนไหว...เอาไว้เป็นคู่นอน (แต่) เป็นคู่คิดไม่ได้หรอก เพราะมีแต่กะโหลกสวยๆ ในกะโหลกไม่มีมันสมอง...แต่สตรีที่เดินเคียงข้าง (มิรา) แม้จะไม่เลิศล้ำในตำได้ ทว่า...เรามีคุณสมบัติโดดเด่นที่ไม่มีสตรีใดเสมอเหมือน ไม่ว่าจะการทำงาน เอาจริงเอาจัง ความเข้มแข็ง อดทน...เรามีใช่เป็นเพชร หากเธอใช่ก็คือ...เหล็กเพชร (น. 180)

มิรารับหน้าที่ดูแลผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากสงครามระหว่างเวียงสรองกับฝั่งประเทศไทย ร่วมกับเจ้าจ้อย น้องสาวของเจ้าร้อยอินทรี โดยที่มิรามีบทบาทอย่างมากในการแสดงความคิดเห็นของตนเองด้านสถานการณ์บ้านเมือง กระทั่งความสามารถของเธอทำให้ได้มีสิทธิ์เข้าร่วมเจรจาเพื่อสันติภาพของเวียงสรอง โดยไปในฐานะตัวแทนจากองค์กรกาชาดสากล แต่สงครามในเวียงสรองก็ยังคงดำเนินไปเรื่อยๆ ท่ามกลางความสูญเสียและน้ำตาของประชาชน สถานการณ์สงครามและความยากลำบากของผู้คนในเวียงสรอง ทำให้มิรากลายเป็นสตรีที่ร่วมสู้เคียงบ่าเคียงไหล่กับบุรุษมากมาย แม้ว่าเธอจะรู้สึกชิงชังกับสงคราม ที่เปรียบเป็นฝันร้ายของทุกๆ คนเพียงใด แต่เพื่อสิทธิอันชอบธรรมในที่ทำกินของชาวเวียงสรอง เธอลุกขึ้นสู้เพื่อความถูกต้อง และเพื่อความยุติธรรม แม้สุดท้ายเธอต้องสูญเสียเจ้าร้อยอินทรี คนรักของเธอไป แต่มิราก็ยังคงยืนหยัดต่อสู้เพื่อแผ่นดินเวียงสรองและคนที่รักของเธอ

วิทยุสนาม ปืนกล ถูกหยิบ ประจำพระองค์เจ้านางหลวง ที่หันกลับ...เสด็จ
เร็ว งามสง่าเฉกชายชาญ ภูริตก้าวเข้าไปอำลา ‘เพื่อน...นาย...เจ้า’ ด้วยซอไม้จันทน์
แล้วหันกลับ...ตามเสด็จเจ้านางหลวง...จีบประจำพระองค์คิดเครื่องรอก ยี.เอ็ม.ซี.
ทุกคืน เคลื่อนพล! วิทยุเริ่มขานรหัสเชิงแซ่ รหัสใหม่ถูกขาน...เจ้านางหลวงออก
แนว! (น. 509)

ดังนั้นนวนิยายเรื่องนี้ได้สะท้อนภาพสตรีในภาวะสงคราม ที่ใช้สิทธิทางการเมืองอย่างเต็มที่ คุณหญิงวิมลได้สื่อข้อความผ่านตัวละครมิราว่า สตรีนั้นมีสิทธิทางการเมืองเช่นเดียวกับ

บุรุษ เมื่อสตรีมีโอกาสนในการแสดงศักยภาพทางการเมือง เธอสามารถทำได้ดีไม่แพ้บุรุษ จึงไม่ควร
ดูถูกเหยียดหยามสตรีว่าอ่อนแอและด้อยค่ากว่า

1.4 นายกหญิง (ทมิฬนที, 2537)

นวนิยายเรื่อง “นายกหญิง” โดยคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ เป็นเรื่องราวอีกเรื่องหนึ่ง
ที่สะท้อนภาพสตรีกับสิทธิทางการเมือง โดยคุณหญิงวิมลมีจุดประสงค์ในการแตงนวนิยายเรื่องนี้
เพื่อสะท้อนให้เห็นสติปัญญาของสตรี ที่ได้รับสถานภาพเป็น “นายกรัฐมนตรี” ซึ่งถือว่ามิบทบาท
สำคัญในการบริหารประเทศ ดังคำกล่าวของคุณหญิงวิมลว่า

...นวนิยายที่กำลังเขียนชื่อ นายกหญิง ต้องการจะเขียนให้รู้ว่า ถ้าเรามอง
การเมืองด้วยสายตาของผู้หญิงนั้นเป็นอย่างไร บ้านเมืองของเราที่มันยุ่งอยู่ทุกวันนี้
ผู้ชายทั้งนั้นแหละ ทำอย่างไรผู้หญิงจะเลิกพูดในสิ่งที่ใกล้ตัวเสียที ในรัฐธรรมนูญบอก
ว่า บุคคลใดมีสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ดิฉันเคยบอกแล้ว ขอแก้รัฐธรรมนูญ
จากคำว่า บุคคล เป็นชายและหญิง ทำอย่างไรให้ผู้หญิงลุกขึ้นสู้ ผู้หญิงชอบพูดว่า
บ้านเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย ที่จริงมันของเขา (สตรี) ด้วย เมื่อใดก็ตาม คุณเรียกร้อง
สิทธิ ต้องพยายามกระทำให้เห็นว่า เราสู้กับสิทธิอันพึงได้มา วันหนึ่งผู้หญิงจะขึ้นเป็น
นายกรัฐมนตรี นี่คือนี่ที่ผู้หญิงต้องเรียกร้องตนเอง ในข้อเขียนทุกอย่างของดิฉัน ดิฉัน
บอกว่าความเข้มแข็งทั้งหมดอยู่ในตัวผู้หญิง ทำอย่างไรที่จะทำให้ผู้หญิงดึงสติปัญญา
ของตัวเองมองออกไปข้างนอกดูบ้าง (บัวแพน นันทพิสัย, 2535, น. 42-43)

นวนิยายเรื่องนี้ดำเนินไปตามการบอกเล่าของตัวละครเอกฝ่ายหญิงคือ โกศลญญา ครีมา ซึ่ง
เป็นลูกสาวคนโตของครอบครัวตระกูลยาจีน เธอเป็นสตรีที่มีความเฉลียวฉลาด แต่ค่อนข้างขี้อาย
และเก็บตัว เธอมีโอกาสดูได้ศึกษาจนจบการศึกษาระดับมัธยมสูงสุดของอำเภอ การศึกษาที่เธอได้รับ
เป็นสิ่งที่เพื่อนๆ ของเธอขาดโอกาสโดยสิ้นเชิง เนื่องจากทางครอบครัวของพวกเขามีทัศนคติว่า
ลูกผู้หญิงมีภารกิจจำเป็นสิ่งเดียว คือ การแต่งงาน แต่สำหรับ โกศลญญา นั้น สถานภาพและบทบาทของ
สตรีเป็นได้มากกว่าเมียและแม่ที่ดีเท่านั้น เมื่อจบการศึกษาเธอเลือกที่จะเป็นครูบ้านนอก
ด้วยความหวังว่าจะได้ดูแลพ่อแม่อย่างใกล้ชิด อีกทั้งเธอยังมีความเชื่อว่าด้วยสติปัญญา และ
ความสามารถของเธอ จะมีส่วนช่วยสร้างชุมชนของเธอ ที่หมู่บ้านทวาบถให้เจริญก้าวหน้าได้ ต่อมา
เธอแต่งงานกับทนายความหนุ่ม คีน ครีมา และมีลูกชายด้วยกันหนึ่งคน ซึ่งได้เปลี่ยนวิถีชีวิตเธอ
นับจากนั้นเป็นต้นมา

โกศลัญญา คริมา ถึงจะมีความเฉลียวฉลาด หลักแหลมอยู่ในตัวคนของเธอ แต่เมื่อแต่งงาน เธอกลับเลือกที่จะเป็นเพียงเมียที่ดีของกิน และแม่ที่ดีของลูก อาจจะด้วยสภาพแวดล้อมรอบข้างเธอ ที่ปลูกฝังค่านิยมเรื่องการแต่งงานของผู้หญิง ที่ต้องรับภาระครอบครัวในการดูแลจัดการงานบ้าน ทั้งหมด เธอฝังตัวเองอยู่ในบ้าน และปล่อยให้สามีและลูกชายมีบทบาทนอกบ้าน นอกจากนั้น เธอไม่สนใจเรื่องการเมืองเลยแม้แต่น้อย ด้วยคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย ซึ่งเธอไม่ควรเข้าไป ร่วมวงแสดงความคิดเห็น หรือสนทนาด้วยทั้งสิ้น โลกของโกศลัญญามีแค่มุม และคับแคบลงทุกขณะ

เหตุการณ์ไม่คาดคิดเกิดขึ้นกับโกศลัญญาอีกครั้ง ซึ่งครั้งนี่กลายเป็นจุดพลิกผันในชีวิตของเธอครั้งใหญ่ทีเดียว กล่าวคือ เธอสูญเสียสามีและลูกชายไป และกลายเป็นแม่ม่ายที่สับสนกับชีวิต ของตนเองพักหนึ่ง ด้วยความเศร้าเสียใจอย่างมากกลับเป็นแรงผลักดันให้เธอตั้งใจอย่างแรงกล้าว่า เธอจะสานต่อเรื่องการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องที่สามีและลูกชายของเธอให้ความสนใจมาก เธอเปลี่ยน ตัวเองจากแม่บ้านขี้อาย และชอบเก็บตัว มาเป็นนักการเมืองสตรีเต็มตัวของไทวก ดังปรากฏใน คำกล่าวของเธอที่ว่า “คราบของยายแก่เหนียวล้าต่อชีวิตจะถูกสลัดทิ้ง มาดของมาดามนายกรัฐมนตรึ จะปรากฏ” (ทมยันตี, 2544, น. 117)

เมื่อโกศลัญญาก้าวสู่ความเป็นนายกรัฐมนตรึหญิงคนที่ 13 ของไทวก เธอต้องเผชิญกับการ ถูกดูถูกเหยียดหยัน และถากถางจากคณะรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลซึ่งเป็นผู้ชายต่าง ๆ นานา รวมทั้งสื่อมวลชนที่ จับตามองอย่างกระชั้นชิดว่า รัฐบาลผสมที่มีนายกเป็นสตรีจะสามารถฟันฝ่าอุปสรรค และแก้ปัญหา ของประเทศได้อย่างที่บุรุษทำได้หรือไม่ แต่มาดามโกศลัญญา คริมา กลับผงาดขึ้นต่อสู่กับการ เขี่ยคดหยาบอย่าง ไม่เกรงกลัว เธอเชื่อว่าด้วยศักยภาพของเธอจะพิสูจน์ให้คณะรัฐมนตรี ประชาชน และประชาคมโลกประจักษ์ถึงความสามารถของเธอที่พร้อมจะสู้ด้วยชีวิต ดังตอนที่เธอประกาศ รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรึต่อหน้าประชาชนชาวไทวกว่า

ชาวไทวกผู้มีเกียรติทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอขึ้นต้นด้วยประโยคนี้เพราะ เรา หมายถึงข้าพเจ้า นับถือผู้มีเกียรติเสมอกันหมด ด้วยมีเช่นนั้นข้าพเจ้าจะต้องบอกว่า ท่านสุภาพสตรีและท่านสุภาพบุรุษ ขอให้ท่านทั้งหลายพิจารณาด้วยใจเป็นธรรม โลกหรือแม้แต่ในไทวกของเรา ได้ยุ่งเหยิงมานานแล้วด้วยมือผู้ชาย...การสะสางมัก สำเร็จด้วยฝีมือผู้หญิงเสมอ ผู้ชายชอบพูดว่าเขาดูแลเรื่องใหญ่ๆ ได้ เช่น การผูกปม เนลไท แต่เขาก็ตะโกนให้ผู้หญิงหาผ้าเช็ดหน้ากับถุงเท้าให้ และบางทีเมื่อกลับถึง บ้าน เขาก็แก้ปมเนลไทที่เขาผูกเองไม่ออกก็มี น่าเศร้ามากที่ผู้ชายผูกปมไว้มากมาย ผู้หญิงจึงต้องสะสาง (น. 141)

มาตามโกศลัญญาได้แสดงความสามารถของเธอให้เป็นที่ประจักษ์หลายครั้ง แต่ครั้งที่เห็นชัดที่สุดคือ กรณีที่เธอได้รับทราบถึงความไม่ซื่อตรงในการทำงานของรัฐมนตรีคลัง ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับเจ้าพ่อโมก้า ที ผู้มีอิทธิพลที่ประพฤติตัวเป็นมาเฟียทางการเมือง จนมีส่วนก่อให้เกิดกรณีพิพาทครบปลอมถูกนำมาใช้ มาตามโกศลัญญาได้ใช้ความเฉลียวฉลาดสืบหาข้อเท็จจริง กระทั่งสามารถเปิดโปงบัญชีผู้โกงกินภาษีราษฎรได้ แต่ด้วยเหตุการณ์ครั้งนั้น ทำให้สถานภาพการเป็นนายกรัฐมนตรีหญิงของเธอดำรงอยู่เพียง 6 เดือน เพราะเธอถูกลอบสังหารจากผู้ชายที่มีอิทธิพลนั่นเอง อย่างไรก็ตาม มาตามโกศลัญญาได้สร้างตำนานแก่ประวัติศาสตร์ของไทยและของโลกว่า “กวาดตาแลเถิด...มือผู้หญิงสร้างโลก ทะนุบำรุงรักษาโลก มือใครทำลายโลก มือผู้หญิงก็บำรุงรักษา มา” (น. 285)

อาจกล่าวได้ว่า นวนิยายเรื่อง “นายกหญิง” โดยคุณหญิงวิมลนี้ ได้เปิดศักราชใหม่ให้แก่ผู้หญิง ที่สามารถเข้ามามีสถานภาพที่สำคัญทางการเมือง อีกทั้งยังมีบทบาทในการจัดการปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองได้เป็นอย่างดี ดังนั้น เรื่องนี้ยังต่อยอดเรื่องสตรีกับสิทธิทางการเมืองที่สะท้อนผ่านมาตามโกศลัญญาว่า สตรีหากได้รับสิทธิและ โอกาสก็สามารถทำงานเป็นผู้บริหารระดับสูงได้ ไม่จำเป็นว่าตำแหน่งนั้นต้องตกเป็นของผู้ชายเพียงฝ่ายเดียว เมื่อทั้งผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิเสมอกัน

1.5 บัลลังก์เงา (โรสลาเรน, 2543)

เรื่องราวของนวนิยาย “บัลลังก์เงา” เป็นการสะท้อนสถานภาพและบทบาทของสตรีกับเรื่องราวทางการเมืองได้อย่างชัดเจนอีกเรื่องหนึ่ง โดยเนื้อเรื่องได้จัดวางให้สถานภาพและบทบาทของสตรีโดดเด่นอยู่ 2 คน คือ มหารานีแห่งคันธารา และเจ้าหญิงสุไรยาวาตีแห่งอันทรา คุณหญิงวิมลได้สุขภาพเสนอของสตรีผ่านตัวละครหญิงทั้งสองว่า มีความสามารถในการบริหารจัดการบ้านเมืองได้ดีไม่แพ้บุรุษ เพราะฉะนั้นการเมืองเป็นเรื่องของผู้หญิงเช่นเดียวกัน

เรื่องราวเกิดขึ้นระหว่างเมืองคันธาราและอันทรา ซึ่งเดิมเป็นบ้านพี่เมืองน้อง แต่ต้องมาหมางเมินกันเพราะกษัตริย์แห่งคันธาราที่เดิมที่จะต้องแต่งงานกับสตรีแห่งอันทรา กลับไปแต่งงานกับสามัญชนคือมหารานี ที่ต่อมาได้ให้กำเนิดลูกชายฝาแฝด คือเจ้าชายไสลเรนทรและเจ้าชายศรีวิเรนทร ดังนั้นจึงเป็นเรื่องราวที่รุ่นลูก คือเจ้าชายไสลเรนทร และเจ้าชายศรีวิเรนทรแห่งคันธารา ต้องสานสัมพันธ์กับเจ้าหญิงแห่งอันทรา ซึ่งก็คือเจ้าหญิงสุไรยาวาตีนั่นเอง

ภาพลักษณ์ของมหารานีโดดเด่นขึ้น เมื่อครั้งพระราชพิธีแห่งคันธาราสืบพระชนม์ มหารานีจึงได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานแทน มหารานีมีรูปปลักษณ์ที่ถูกบรรยายไว้ว่าเป็นผู้หญิงที่ทรงอำนาจ และเด็ดเดี่ยว “ถ้าทอดพระเนตร นกอินทรีขยับนท้อฟ้าก็จะร่วงลงมาด้วยพระเดชานุภาพ

เช่นนี้ ทำให้แคว้นอันทรา ‘อีค้อใจ’ จะก้าวล่วงอย่างไรก็ไม่ถนัด ถึงจะไม่มีพระราชาธิบดี” (โรสลาเรน, 2550, น. 7) “มหารानीทรงสงบนิ่ง เจกเช่นยอดเขาสูงสุดแห่งคันธรา อันปกคลุมด้วย หิมะ เป็นความงดงามอย่างยิ่ง เขือกเย็นยิ่ง ทรงอำนาจยอดเยี่ยม” (น. 149) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มหารानी เป็นสตรีที่ทั้งสวย และมีอำนาจ เธอมีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการทั้งเรื่องการเมือง การทหาร และการทูต ด้วยความสามารถของเธอ ทำให้แม้กระทั่งเสนาบดีที่เคยคลุคลั่นศักยภาพของเธอยังต้อง ขอมรับ ทั้งนี้เพราะมหารानीแสดงควมมีอัจฉริยภาพด้านการปกครองหลายต่อหลายครั้ง จนบรรดา ข้าราชการต่างก็ชื่นชม ซึ่งก็เท่ากับขอมรับเรื่องความฉลาดเฉลียวของผู้หญิง เสนาบดีกลาโหมเองก็ ไม่เห็นความแตกต่างด้านการทำงานของพระราชาธิบดีกับมหารानीเลย ดังคำบรรยายในเรื่องที่ว่า “ข้อความที่ (เสนาบดีกลาโหม) กราบทูล เจกเช่นกราบทูลพระราชาธิบดี มิใช่...มหารानी” (น. 151) ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นความเสมอภาคเท่าเทียมของผู้หญิงและผู้ชายด้านการเมืองการปกครอง อย่างชัดเจน

ด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคร่งครัดของคันธรา ที่ไม่สนับสนุนให้สตรีปกครอง บ้านเมือง ทำให้มหารानीส่งลูกชายทั้งสองคน คือเจ้าชายไสลเรนทร และเจ้าชายศรีวิเรนทรไปศึกษา ที่ประเทศอังกฤษ เพื่อจะได้นำความรู้มาปกครองบ้านเมืองต่อ ซึ่งที่ประเทศอังกฤษนี้เอง ทำให้ เจ้าชายทั้งสองพระองค์ได้พบกับเจ้าหญิงสุไรยาวาตี ซึ่งเดินทางไปศึกษาที่อังกฤษตั้งแต่วัยเป็นเด็ก ความสัมพันธ์ของเจ้าชายไสลเรนทรและเจ้าหญิงสุไรยาวาตีค่อยๆเป็น ไปด้วยดี กระทั่งรักกัน ใน ตอนท้าย

เมื่อเกิดความไม่สงบทั้งภายในและภายนอกแคว้น เจ้าชายและเจ้าหญิงแห่งแคว้น คันธราและอันทราจึงได้เดินทางกลับ ซึ่งตอนนี้เองที่เจ้าหญิงสุไรยาวาตีได้แสดงความสามารถทาง การเมืองหลายครั้งให้เป็นที่ประจักษ์ เช่นการออกอุบายขอม้าเพิ่มจากเจ้าชายโพโรส ซึ่งเป็นคู่หมั้น หมายของเจ้าหญิงตั้งแต่เด็ก จากเดิมที่เจ้าชายโพโรสตั้งใจให้ด้วยความเสน่หา แต่เจ้าหญิงเห็นว่า เจ้าชายโพโรสอาจตั้งตัวเป็นใหญ่ และ โคนล้มบัลลังก์ของเธอ จึงเป็นการดีที่จะต้องตัดกำลังเสีย (น. 375) นอกจากนี้ เธอยังออกความเห็นในการแก้ไขกฎมณเฑียรบาลซึ่งบัญญัติว่าเธอไม่สามารถ ขึ้นเป็นกษัตริย์ได้ นอกจากเธอต้องแต่งงานกับเจ้าชายโพโรส และสามีของเธอจึงมีสิทธิ์ขึ้นครอง บัลลังก์ ความเก่งกาจของเจ้าหญิงสุไรยาวาตียิ่งเห็นได้ชัดเจนขึ้น เมื่อเธอได้ออกแนวรบร่วมกับผู้ชาย เพื่อปกป้องดินแดนของเธอ คุณหญิงวิมลได้สร้างตัวละครตัวนี้ขึ้น ด้วยหวังว่าจะเป็นการสร้างการ มองผู้หญิงใหม่ แทนที่จะดูเพียงรูปโฉม แต่ควรดูสมองมากกว่า ดังคำกล่าวของเจ้าชายไสลเรนทร และเจ้าชายศรีวิเรนทร ที่กล่าวถึงเจ้าหญิงสุไรยาวาตีว่า “หน้าตาเธอจะดูดีหรือดูไม่ได้ เราคงเลิกคิด ได้แล้วละมั้ง เราควรดูเข้าไปในสมองเธอดีกว่า ว่าเธอคิดอะไร” (น. 457)

อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการเมือง การทหาร และการทูตของเจ้าหญิงสุไรยวาทีกลับถูกดูถูกจากสตรีด้วยกันเอง คือ แม่ของเจ้าชายโพโรส ซึ่งถูกจัดวางให้มีภาพลักษณ์เป็นผู้หญิงที่ดีอยู่กับขนบธรรมเนียมเดิมๆ ที่มองว่าผู้หญิงต่ำต้อยกว่าผู้ชาย ดังนั้นเธอจึงสั่งสอนลูกด้วยค่านิยมเดิมๆ ที่เป็นการทำทาสตีปัญญา และความสามารถของเจ้าหญิงสุไรยวาทีมากขึ้นกว่าเดิม ดังตอนที่แม่ของเจ้าชายโพโรสกล่าวว่า “เจ้าหญิงแห่งอันทราทรวงพระโหม ที่น่าคะมึนคิดเดียวพระสติปัญญาน่าจะเท่าพระโหม!...เมียที่ดีต้องอย่างฉลาดนัก ผู้ชายฉลาดแค่สมอง แต่ถ้าผู้หญิงฉลาดจะฉลาดทั้งสมองและจิตใจ” (น. 358, 377) อีกทั้งยังกล่าวว่า “ผู้หญิงก็เหมือนเด็กเล่นตุ๊กตา...ผู้หญิงเป็นเมียกับเป็นแม่ที่ดีก็พอ” (น. 500)

เจ้าหญิงสุไรยวาที นอกจากจะสามารถแสดงสิทธิทางการเมืองอย่างเต็มที่แล้ว เธอยังมีสิทธิที่จะไม่แต่งงานกับเจ้าชายโพโรสอีกด้วย ดังนั้น เรื่องนี้เป็นอีกความพยายามหนึ่งของคุณหญิงวิมลที่สร้างภาพผู้หญิงเก่ง มีสิทธิทั้งทางการเมือง และสิทธิในชีวิตส่วนตัวเช่นเดียวกับเจ้าหญิงพรรณพิลาสแห่งพรหมมินทรในนวนิยาย “ในฝัน”

2. สตรีกับผลกระทบจากการเมือง

คุณหญิงวิมลไม่เพียงแต่เขียนนวนิยายที่สื่อให้เห็นว่าสตรีเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร แต่ยังเขียนนวนิยายที่สะท้อนให้เห็นว่าเรื่องราวทางการเมืองมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตส่วนตัวของสตรีได้อย่างไรเช่นกัน ซึ่งนวนิยายที่ถูกจัดอยู่ในหัวข้อนี้ ถูกนำเสนอในงานเขียนของคุณหญิงวิมลเรื่อง “สตรีหมายเลขหนึ่ง”

“สตรีหมายเลขหนึ่ง” ในนามปากกา “ทมยันตี” เป็นนวนิยายที่สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบทางการเมือง ทั้งความวุ่นวายทางการเมือง และการแย่งชิงอำนาจ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของเราดี สตรีหมายเลขหนึ่งแห่งกราเซีย ตัวละครเอกฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราว

คุณหญิงวิมลเลือกรูปแบบการดำเนินเรื่องเริ่มแรก โดยการฉายให้ผู้อ่านเห็นตอนจบของเรื่อง (flashback) โดยเรวดี สตรีหมายเลขหนึ่งแห่งกราเซีย เป็นภรรยาฝ่ายของอดีตประธานาธิบดีอัสรี เดินทางอพยพออกจากกราเซียพร้อมลูกสองคน เพราะความไม่มั่นคงทางการเมืองที่เป็นสาเหตุให้เธอและลูกๆ ต้องขอลี้ภัยทางการเมืองเข้ามาอยู่ที่ประเทศไทย จุดนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นความตั้งใจของคุณหญิงวิมลในการที่จะสื่อใจความหลักของเรื่อง ซึ่งก็คือผลกระทบที่เกิดแก่ครอบครัวของเรวดีนั่นเอง

เรวดีเป็นลูกสาวนายธนาคารใหญ่แห่งกราเซีย เธอต้องตัดสินใจเลือกแต่งงานกับอัสรี นายทหารหนุ่มธรรมดา หรือวีมาร์ ซึ่งอยู่ในตระกูลนักการเมืองที่โด่งดัง แต่ด้วยความรักที่เธอมีต่ออัสรี ทำให้ทั้งคู่แต่งงานกันในที่สุด เนื่องจากเรวดีเติบโตขึ้นมาภายใต้การได้เห็นผู้เป็นพ่อ

ทำงานธนาคาร ส่งผลให้เรวัตีมีความสามารถที่โดดเด่นในการวิเคราะห์เรื่องการเมือง และเศรษฐกิจ ผนวกกับสามีที่เป็นทหาร ทำให้ชีวิตคู่ของเธอรู้เท่าทันสถานการณ์การเมือง และเศรษฐกิจ เป็นอย่างดี

กระทั่งสามีของเธอก้าวเข้ามาเป็นประธานาธิบดีแห่งกราเซีย เธอจึงอยู่ในสถานะสตรีหมายเลขหนึ่ง และภรรยาของอัสรี เธอมีบทบาทในการทำงานสังคมสงเคราะห์ อีกทั้งงานในทำเนียบบั้นยัง งานของเธอเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม อย่างไรก็ตาม ชีวิตของเธอในสถานภาพสตรีหมายเลขหนึ่งกลับหาความสงบและความปลอดภัยไม่ได้ เนื่องจากครอบครัวของเธอถูกลอบทำร้ายเพียงเพราะเธอไม่สามารถพูดให้สามีของเธอปล่อยตัวนักโทษสาว ซึ่งกำลังตั้งครรภ์ นักโทษผู้นี้ต้องโทษด้วยข้อหาค้ายาเสพติดข้ามชาติ เรวัตียืนยันว่าเธอได้ช่วยอย่างสุดความสามารถแล้ว เพราะเธอเข้าใจความทุกข์ของผู้เป็นแม่ ที่ลูกสาวต้องโทษจำคุก แต่ก็ไม่สามารถช่วยอะไรได้มากไปกว่านี้ นอกจากนี้เรวัตียังต้องทนต่อสภาพการสูญเสียอิสระ เพราะเธอไม่มีเวลาเป็นส่วนตัวเอง ตำแหน่งสตรีหมายเลขหนึ่งสร้างความทุกข์ใจให้แก่เธอมาก ดังคำกล่าวที่ว่า

จากเยาว์วัยจนก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสตรีหมายเลขหนึ่งของประเทศ แม้จะมีเวลาถูกหยามหยัน แม้จะมีเวลาถูกอาฆาต หากไม่เคยมีคราใดที่คนจะดูชา หมาจะดูถูกดังเช่นปัจจุบันนี้ (ทมยันตี, 2523, น. 404-405)

จะเห็นได้ว่าชีวิตของสตรีหมายเลขหนึ่งอย่างเรวัตี ต้องทนตกอยู่ในสภาพที่เป็นทุกข์อย่างแสนสาหัส เธอต้องรับสภาพชีวิตคู่ที่ไม่มีเวลาให้แก่กัน ชีวิตส่วนตัวที่ไม่มีเวลาให้ตัวเอง อีกทั้งปัญหาการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองจากวิมาร์ ที่ยึดอำนาจสามีของเธอ และตั้งตนเป็นประธานาธิบดีแทน ทำให้เธอและลูกต้องขอลี้ภัยทางการเมือง ความผันผวนทางการเมืองทำให้ตำแหน่งสตรีหมายเลขหนึ่งของเธอสิ้นสุดลงด้วยความพลัดพรากจากครอบครัวที่สมบูรณ์ของเธอ อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของนวนิยายเรื่องนี้ คุณหญิงวิมลชี้ให้เห็นถึงประเด็นสตรีกับการเมืองว่า การเมืองเป็นเรื่องที่สตรีมีสิทธิเข้าไปเกี่ยวข้อง ด้วยการเข้าไปมีบทบาทในการบริหารจัดการ แต่การเมืองก็เป็นเรื่องส่งผลต่อชีวิตส่วนตัวของสตรีเช่นเดียวกัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น หากมองว่าวรรณกรรมสตรีมีรูปแบบการเขียนเพื่อเปิดโปงความเหลื่อมล้ำทางเพศ และเปิดเผยปัญหาต่างๆ ทั้งเรื่องครอบครัว สังคม และการเมือง ที่สตรีต้องประสบกับปัญหาความยุ่งยากต่างๆ ดังนั้นนวนิยายของคุณหญิงวิมล ศิริไพบุลย์ก็อาจถือได้ว่าเป็นวรรณกรรมสตรีเพื่อสตรีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสตรี

แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่านวนิยายนั้น เป็นแนวการเขียนรูปแบบหนึ่ง ที่อาศัยกระบวนการในการคัดสรรคำ เน้นย้าคำ ตัดคำ หรือเป็นวาทกรรมชนิดหนึ่ง เพื่อสร้างเรื่องให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและวัตถุประสงค์ในการเขียน และบริบทของเรื่องก็จำเป็นต้องอาศัยการอ้างอิงจากบริบททางสังคมที่เห็นได้ชัด อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ขณะที่ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ในการแต่งเรื่องราวเพื่อสื่อข้อความต่างๆแล้วนั้น ผู้เขียนเองก็หนีไม่พ้นการเล่าเรื่องภายใต้บรรทัดฐาน และบริบททางสังคมที่เป็นปัจจุบัน ดังคำกล่าวของ ศิริรัตน์ ทวีเลิศนิธิว่า “ไม่มีศิลปินคนใดสร้างสรรค์งานในสุญญากาศ” (2538, น. 217) เพราะว่าอิทธิพลทางสังคมย่อมเป็นสิ่งที่เกิดต่อวรรณกรรมตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้หากย้อนมามองที่นวนิยายของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ แนวการเขียนหลายเรื่องแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เป็นทวิลักษณ์ของสตรี คือ สตรีในนวนิยายของเธอนั้น เป็นทั้งกุลสตรีและเป็นผู้หญิงยุคใหม่อยู่ในตัวเอง ดังคำกล่าวของคุณหญิงวิมลว่า

ผู้หญิงในนวนิยายของดิฉัน จะมีลักษณะ 2 อย่างผสมผสานกัน คือ มีความเป็นกุลสตรีอย่างผู้หญิงไทยแท้ๆ แต่ขณะเดียวกัน ก็เป็นผู้หญิงสมัยใหม่ที่ตระหนักถึงสิทธิสตรี เพราะเหตุนี้ นางเอกหรือผู้หญิงในนวนิยายของดิฉัน จึงนอกจากจะเป็นแม่หย้าแม่เรือน มีความอ่อนหวาน อ่อนโยนกับเป็นกุลสตรีไทยแท้แล้ว แต่เวลาเดียวกัน ยามที่เธอต้องเผชิญต่อชะตากรรม เธอก็ไม่ยอมแพ้ กลับเข้มแข็งและลุกขึ้นต่อสู้ และยังตระหนักถึงสิทธิสตรี โดยไม่ยอมให้ใครมาเหยียบย่ำทำลายได้ (อ้างถึงใน กัทรพร หงษ์ทอง, 2538, น. 103)

นอกจากนั้น บรรยากาศ และเหตุการณ์ในนวนิยายของคุณหญิงวิมลหลายเรื่องยังเกี่ยวข้องกับชนชั้นเจ้าขุนมูลนาย ซึ่งมีขนบธรรมเนียมประเพณี การปฏิบัติที่ล้อมกรอบสตรีไว้หลายประการ จึงเป็นข้อน่าสังเกตว่า สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีคุณลักษณะ 2 ประการในตัวเอง และยังคงอยู่ภายใต้บริบทที่มีขนบธรรมเนียมเดิมที่เคร่งครัด อาจจะยากต่อสตรีที่เรียกร้องสิทธิเสมอ บุรุษจะตีฝากรอบเดิมๆไปได้ ซึ่งหากอ้างคำกล่าวของคุณหญิงวิมลที่ว่า “เมื่อใดก็ตาม คุณเรียกร้องสิทธิ ต้องพยายามกระทำให้เห็นว่า เราคุ้มกับสิทธิอันพึงได้มา” (บัวแพน นันทพิสัย, 2535, น. 42-43) จึงเป็นที่น่าสงสัยอีกว่า การเรียกร้องสถานภาพและบทบาทของสตรีให้เทียบเท่าบุรุษ ในขณะที่ยังคงค่านิยมเรื่องคุณสมบัติความเป็นกุลสตรีไทย ที่ถูกสังคมหล่อหลอมและกล่อมเกลามาให้เข้าใจว่าความแตกต่างทางกายภาพระหว่างบุรุษและสตรี เป็นสาเหตุหนึ่งที่กำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ อีกทั้งสตรีที่ควรจะมีสิทธิ์เท่าบุรุษ กลับถูกจัดวางภาพลักษณ์ภายใต้บริบทของขนบธรรมเนียมไทยเดิมๆ เหล่านี้

จะเป็นการคุ้มครองสิทธิที่สตรีได้รับหรือไม่ เพราะดูเหมือนว่าความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศชายและเพศหญิงก็ยังคงไม่ได้จางหาย หรือลดน้อยลงอย่างสามารถสังเกตได้ในสังคมไทยแต่อย่างใด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved